

Holokauszt-emléknap: rajtunk múlik a jövő

– Azért jöttünk össze Isten házában, hogy megálljunk egy pillanatra, emlékezzünk a hetvenkét évvel ezelőtt történetekre, és emlékeztessük magunkat, hogy a holokauszt nem csak a zsidó nép tragédiája volt. Az egész civilizáció bukását és a kulturális értékek megsemmisülését jelentette – mondta *Joszéf Amrani*, Izrael állam nagykövete a Nemzetközi Holokauszt Emléknapi alkalmából rendezett megemlékezésen a Páva utcai zsinagógában.

Mint ismert, a Vörös Hadsereg I. Ukrán Frontja 1945. január 27-én szabadította föl az auschwitz-birkenai haláltábor, így a központi lágerben és a hozzá tartozó létesítményekben több mint hétezer-ötszáz fogoly – többségükben nők és gyerekek – menekülhetett meg a halál torkából. Ennek tiszteletére nyilvánította az ENSZ január 27-ét a Holokauszt Nemzetközi Emléknapijává 2005-ben, a hatvanadik évfordulón.

A Páva utcai zsinagógában és Holokauszt Emlékközpontban rendezett megemlékezésen *Grósz Andor*, a Holocaust Közalapítvány kuratóriumának elnöke köszöntötte a vendégeket. Emlékeztetett arra: ma más idők járnak, mint hetvenkét évvel ezelőtt, hiszen az újságban egy antiszemita vicc leközlése elbocsátással jár – amint az a közelmúltban egy megyei lapnál megtörtént –, de ez nem jelenti azt, hogy a kirekesztő eszmékkel szembeni éberség lankadhat valaha is. *Grósz Andor* beszédében lapunk idén január elsején megjelent számából idézte a Göteborgban élő *Kádár Péter* Ki mondja el? című versét, amelynek kezdő sorai így szólnak: „Mikor már az utolsó tanú is elment, ki mondja el, hogy mi volt a félelem?”

E sorokra rímelt *Heisler András* beszéde, a Mazsihisz elnöke ugyanis azt állította mondanója középpontjába, hogy a 72 évvel ezelőtti tragédia akkor válik történelmi múlttá, ha idővel eltűnnek a szemtanúi, s velük együtt a személyes kötődések. Mint fogalmazott, hetvenkét év sokaknak egy egész emberélet, s jóllehet az utolsó túlélők még közöttünk vannak, a második nemzedék már az időskor felé közelít, azaz még néhány év, és nem lesznek szemtanúk. Még néhány év, s elkezdődik Auschwitz történelmének jövője – mondta *Heisler András* –, de rajtunk múlik, hogy jelent-e majd bármi fontosat azoknak a nemzedékeknek, amelyeknek már nem lesz személyes kötődésük hozzá. Az elnök kifejtette: a zsidóság emlékezetkultúrája évszázadokra, évezredekre visszanyúlóan érzékeny és fejlett, s habár a jövőben rokoniak személyes emlékeit talán nem lehet majd életben tartani, de a holokauszt eleven történelmi emlékezetét és tanulságait igen. Hozzátette: emlékeztetni kell a világot a szörnyűségekre, hogy soha többé ne történhessen meg hasonló a jövőben, hogy ne történhessen Srebrenica vagy Ruanda, hogy a gyűlölet ne terjedhessen el újra a népek között,

hogy ne hagyjuk, és ne csak akkor szóljunk, amikor a tömeggyilkosságok már elkövették.

Hasonlóan fogalmazott a bevezetőben már idézett *Joszéf Amrani*, Izrael állam nagykövete, aki elmondta: hatmillió ember elpusztításával egy népet, egy nemzetet, egy kultúrát akartak gyökeresen kitépni, ezért ma újra és újra ki kell állnunk minden áldozatért, hogy ilyen szörnyűség

lelmet és tudatlanságot is, amely az antiszemitizmus táptalaja. Ezért azon kell dolgozni, hogy megtartsuk magunk és gyermekeink tisztességét és emberségét, tovább fenntartsuk tudásait és emlékezetét. *Palkovics László* rámutatott: az oktatás az egyetlen módja annak, hogy a diákok tanuljanak a múltból, és a történelmi tényeken túlmutató tudást szerezzenek.

Heisler András

senkit ne sújthasson többé. A nagykövet számára a légerekben történetek – mint fogalmazott – személyes lecke is jelentenek, amely arra tanítja, hogy mindannyian felelősek vagyunk mindannyiunkért, s meg kell látnunk azokat is, akik a világban zajló háborúkban ma szenvednek, s akiket a nemzetközi közösség nem tud segíteni. A nagykövet arra emlékeztette a túlélőket: „van otthonunk, van államunk, és soha többé nem leszünk védtelenek”.

A magyar kormány képviselőjében *Palkovics László* felszólításért felelős államtitkár mondott beszédet, aki ugyancsak az emlékezés és a tanulás fontosságát hangsúlyozta. Mint mondta, azt szeretné, ha a diákok az iskolában megtanulnák, hogy mire is emlékezünk január 27-én, de szerinte fontos, hogy ne csak a tényekről tudjanak. Tisztában kell lenniük azzal is – tette hozzá –, hogy a holokauszt nemcsak a koncentrációs táborokat jelenti, hanem azt a fé-

A szerző felvétele

szel és tudatlanságot is, amely az antiszemitizmus táptalaja. Ezért azon kell dolgozni, hogy megtartsuk magunk és gyermekeink tisztességét és emberségét, tovább fenntartsuk tudásait és emlékezetét. *Palkovics László* rámutatott: az oktatás az egyetlen módja annak, hogy a diákok tanuljanak a múltból, és a történelmi tényeken túlmutató tudást szerezzenek.

Kácsor Zsolt

„Aki ősei nyelvén beszél, nemcsak emléket állít nekik ebben a világban, hanem falat emel a gonoszság ellen, és nemzedékről nemzedékre továbbadja a hit fátylóját.” [1]

A Holokauszt Nemzetközi Emléknapijára

Prológus

Alkalom adta anno alapját' mikor egyszer Thomas Keneally bizton' bőrűru boltba betért Kaliforniába, s a derék üzletember Leopold Pfefferberg, a lista eredetét elmondta.

I.

Téboly tűzözön üldöz test-lelket, s terít tövis takarót érzékeny világra, ádáz mártíriumot epesztett kegyetlen ingerült idea, s gyűlölet égető szilánkjá.

Kínzó horog Krakkóra gonosz karmol, Podgorze fájó fészken vér-pihe fátyol, Plaszów szenved rettegett borzalmon, pelyhes fiókat sanyargat zordon zápor.

II.

Oskar Schindler, szudétánemet gyáros 'kiben lakozott éber érzék, ügyes üzlet – zománc termék, prégép: lehet'ség számos, ipar intézménye élénk reményt szülhet.

Kezdet felszínét átlátva nyújtott kezét mélység marka elől kimunkált menedék, helyzet szorítás'ban komoly szerep: szorgalmas sziget óv a pokol peremén.

III.

Itzhak Stern körültekintő könyvelő, hű hazafi és halhatatlan humanista. Sójajok piros virága sűrű könnyező: csillagok bölcsőjén a fény útja tiszta.

Szőgesdrót fogság'ban szorongó szirmok, szín-szegett hangokban izzó rezdület, szörnyekkel gyöttelelem él'tet gyilkol, méltónak megmaradni: Örök Becsület.

IV.

Rideg rémület forrongva fenyeget, Zwittau-Brünnlitzbe települ a gyár, üde fény édesget megfáradt szemeket, lőszér üzem látszat-árnya kegyes család.

Tévedés a női nemnek majdnem végzet: ám érvényt érlelnek a briliáns érvek. Halandó birtokán nincs oly' dús javadalom, 'mely túlmutat párás pillákon, s hamvas arcokon.

Mindenki szakmunkás, idős épp' vagy gyermek: Salom aléchem[2] – köszönt egymást szabadon, lélegzetben lebegnek csarnokok és termek, gyűrűt-vésést szentírás szól arányló alapon.

Epilógus

Ezer-kilencvennyolc lélek nevét örököül áldja, miriád utód mementót örök' szívében hord. Világ Igaza múltban, jövőben, s a mában: Köszönjük Istennek, hogy a miénk volt. [3]

Tamási Áron

Debrecen, 2017. január 27-én, a Holokauszt Nemzetközi Emléknapiján.

[1] Aharon Appelfeld (született Ervin Appelfeld, 1932. II. 16.) izraeli regényíró.

[2] hagyományos köszönet: Béke legyen veletek! Válasz: áléchem hasalom – Veletek is béke legyen!

[3] Oskar Schindler emléktáblájának felirata.

Eltitkolt brit és amerikai iratok mentették meg a nácikat

Sok náci háborús bűnös azért úszhatta meg a felelősségre vonást, mert több terhelő bizonyíték is a brit Nemzeti Levéltárban és az amerikai kormányzati szerverek levéltáraiban maradt – olvasható egy új könyvben.

Több ezer oldalnyi olyan, a Kelet- és Nyugat-Európában elkövetett atrocitásokat bizonyító dokumentum létezik, amit a berlini kormány által felállított, háborús bűnök feltárását végző bizottság vizsgálta meg az utóbbi négy évben. Mivel ezen információkat a brit és az amerikai hírszerzés évtizedeken át visszatartotta, a legtöbb gyanúsított és szemtanú addigra már meghalt, így elkerülte a felelősségre vonást.

Sok információt a brit és az amerikai hírszerzés a London és Washington melletti hadifogolytáborok lehallgatása nyomán szerzett meg. Ezen dokumentumokat éveken át titokban kellett tartani, mivel a táborokban folyó lehallgatási technikák a nemzetközi jog értelmében törvénytelennek minősültek, ráadásul a hidegháború hajnalán a két szövetséges nem akarta felfedni minden kártyáját a Szovjetunió előtt, ezért a nürnbergi tárgyaláson

sem tudták azokat felhasználni terhelő bizonyítékként – a dokumentumok visszatartásához ugyanis a brit M19 messzemenőig ragaszkodott.

Ha a közvetlen és közvetett bizonyítékokról tudomást szereztek volna a német hatóságok, minden kétséget kizáróan még több náci háborús bűnöst tartóztathattak volna le és ítéltettek volna el – állítja Sönke Neitzel, a London School of Economics történésze, a nemrégiben megjelent *Soldaten: On Fighting, Killing and Dying* című könyv társszerzője. „Nagyon sajnálatos, hogy a brit és amerikai hírszerzés nem használta ezeket fel és nem adta át a német háborús bűnöket vizsgáló bizottságnak a 20. század második felében, még mielőtt a gyanúsítottak elhunytak volna” – fogalmazott Neitzel.

A brit és amerikai hadifogolytáborokban felvett, összesen három ezer óras anyagból mintegy kétszáz utal háborús bűnök elkövetésére; a tízezer lehallgatott közül háromszázan vallották be, hogy háborús bűncselekménynek minősülő rémtettekben vettek részt vagy voltak szemtanúi az eseteknek. Az amerikai anyagok titkosságát azonban

csak a hetvenes években, míg a britekét 1996-ban oldották fel; Neitzel 2001-ben kezdte feldolgozni őket. Az első tudományos értekezését 2004-ben írta a témában, de a német nyomozó hatóságok csak 2009-ben kérték tőle a birtokában levő dokumentum átadását – ekkorra azonban a legtöbb háborús bűnös már nem volt az élők sorában.

Neitzel szerint a brit hatóságok nem voltak érdekeltek abban, hogy az alacsonyabb rangú náci tisztviselőket bíróság elé citálják, bármennyire is szörnyű tetteket követtek el. „A briteket csak a parancsnokok, a politikusok, a kormánytisztviselők és az orvosok érdekelték” – fejtette ki a történész, aki szerint bizonyára Churchill is tudott az M19 akciójáról. A felvételek zsidók tömeges kivégzéséről, hadifoglyok legyilkolásáról, polgárok lemészárlásáról és nők megerősökléséről szólnak, illetve háborús bűncselekmények megtörténtét bizonyítják Oroszországban, Litvániában, Lettországban, Lengyelországban, Szerbiában, Belgiumban, Franciaországban, Olaszországban és Görögországban.

Múlt-kor történelmi portál

Goldmann Tamás a Mazsihisz új alelnöke

A budapesti Síp utcai székházban ülésezett a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz) közgyűlése, ahol meghallgatták Heisler András elnök és több szakreferens beszámolóját, majd a küldöttek szavaztak a szervezet új alelnökéről, valamint a választási és jelölőbizottság két új tagjáról.

A Mazsihisz közgyűlése Heisler András – mint ő maga fogalmazott – „nem szokványos” elnöki beszámolójával kezdődött, az elnök ugyanis különböző szakterületek felelőseit, referenseit kérte föl arra, hogy röviden adjanak számot a felelősségük körébe tartozó területek legfontosabb aktuális kérdéseiről és terveikről.

Elsőként Goldmann Tamás vezetőségi tag, a pécsi hitközség elnöke, a szociális szféra referense ismertette azt az elképzelést, hogy a Mazsihisz szervezeti keretein belül szükséges egy modern szerzettszolgálat megalapítása és működtetése úgy a fővárosban, mint a nagyobb vidéki városokban. Mint kifejtette, a szolgálat létrehozásához fontos az erőforrások fölmérése és a fejlesztések meghatározása, a működtetésben pedig három alapelvnek – a prevenciónak, a rendszerszemléletnek és a területiségi koncepciónak – kell érvényesülnie. Goldmann Tamás hozzátette: a szerzettszolgálat nemcsak a hittestvérek számára bír jelentőséggel, hanem növeli és erősíti a Mazsihisz társadalmi elfogadottságát is.

A zsidó temetők rendbehozatalának felelőse, Winkler Miksa arról számolt be, hogy a Magyar Közlönyben megjelent kormányrendelet értelmében az állam egymilliárd forin-

Goldmann Tamás

tos pályázati keretet különít el a zsidó temetők felújítására a következő években. A pályázatok elbírálása 2018-ban lesz. Winkler hangsúlyozta: habár a sajtóban több téves számadat jelent meg a temetőkről, a jelenlegi statisztika szerint Magyarországon 1343 településen 1493 zsidó temetőt tartanak nyilván, szükségtelen tehát a médiában 1600–1700 temetőről beszélni.

Ennek kapcsán a közgyűlésen elhangzott: szerte az országban sokan vannak olyan emberek, akik önkéntes munka keretében, elhivatottságból foglalkoznak zsidó temetők

rendbehozatalával, az ő munkájukat Heisler András külön is megköszönte. Hozzátette: eddig évente mintegy 50 millió forint jutott zsidó temetkezési létesítmények felújítására, így a pályázók számára hamarosan rendelkezésre álló egymilliárd forint különösen jelentős pénzforrásnak minősül.

Ezután a küldöttek meghallgathatták Horváth József jelentését a tűz martalékká váló zuglói zsinagóga felújításáról. Horváth közölte: a tervek e héten készültek el, a ráfordítás pontos számításai még nem ismeretek, de nagyságrendben mintegy 50 millióba kerül a földszinti rész és kb. 30–40 millió forintba a tetőtér újjáépítése. Ezek csak az építkezés költségei, az egyéb munkálatok további forrásokat igényelnek. A beruházásra közbeszerzést írnak ki, így azt még nem tudni, hogy a zsinagóga mikor készül el.

A közgyűlés egyik legfontosabb napirendi pontja a Mazsihisz új alelnökének megválasztása volt. A múlt év végén megüresedett tisztségre – egyedüli jelöltként – a már említett Goldmann Tamás vezetőségi tagot választották meg, aki 53 érvényes voksot kapott a leadott 67 szavazatból. A küldöttek egyúttal megválasztották a választási és jelölőbizottság két új tagját dr. Kuruc Ákos és Szántó István személyében. A közgyűlésen ezután az alapszabály bizonyos módosításairól szavaztak.

A testület ülésén a küldöttek megemlékeztek a múlt decemberben elhunyt Tóth Emil főkántorról, valamint a két éve meghalt dr. Schweitzer József országos főrabiról. A közgyűlésen a nyitóimát Darvas István főrabbi, a záróimát Radnóti Zoltán főrabbi mondta.

Kácsor Zsolt

Fotó: Kácsor Zsolt

Körzeti kitekintő

Szeged

A Magyar Kultúra Napján közösségünk is ünnepelt. A szombatfogadó istentisztelet utáni kiduson köszöntöttük Ábrahám Verát, a Birmfeld Sámuel Könyvtár alapító vezetőjét, aki a délelőtti folyamán vette át – felterjesztésünkre – Botka László polgármestertől két társával együtt a Szeged Kultúrájáért

Botka László polgármester átadja a díjat Ábrahám Verának

emléklapot és aranygyűrűt. Verának köszönhető több ezer kötetes könyvtárunk létrehozása, gondozása, gazdagítása, kis levéltárnak megfelelő archív irattárunk rendszerezése és feldolgozása. Időközben több műve jelent meg sírkerteiről, legutóbb 2016 végén Szeged zsidó temetői címmel. A könyvhöz, melynek bemutatója február elején volt a hitközség dísztermében, ajánlást Schöner Alfréd, az ORZSE rektora és Lednitzky András, a kile húsz éve funkcionáló elnöke írt. Utóbbi ugyanekkor köszöntötte a közösség 70. születésnapja alkalmából.

L. A.

Veszprémben szentmisén emlékeztek meg a holokauszt áldozatairól

Az ENSZ közgyűlése 2005. november 1-jei határozatával január 27-ét a holokauszt nemzetközi em-

Nagy Károly apátkanonok Felker Zsolt káplánnal együtt magyarul és héberül mondott imádságot az elhur-

Nagy Károly apátkanonok misét celebrál

Fotó: Nagy Lajos

léknapijává nyilvánította. Az emléknap a legnagyobb második világháborús megsemmisítő tábor, az auschwitzi koncentrációs tábor felszabadításának évfordulója.

A Szent Mihály-székesegyházban minden évben megtartják a megemlékezést az emléknaphoz legközelebbi vasárnapon. Az oltár mellett meggyújtják a zsidóság egyik legrégebbi jelképét, a menórát, a hétágú gyertyatartót, és Istentől a béke ajándékát kéri élőknél és holtaknál.

colt zsidó hittestvérekért és a keresztény üldözöttekért. Fontos a testvéri összetartozás, az, hogy közösen imádkozunk egymásért és a világ békéjéért, hangsúlyozta a plébános.

Nagy Károly elmondta: júniusban a holokauszt veszprémi áldozataira emlékeznek. A zsidó temetőben tartott gyászistentiszteleten ő is rendszeresen részt vesz, beszédet mond. A székesegyházban a nagypénteki misén a zsidókért is imádkoznak.

Balla Emőke/veol.hu

Emlékezés a zsidómentő Trom Aladárra

Tábla a Hitközségen

Trom Aladár banktisztviselő, tartalékos katonatiszt felesége zsidó volt. Az 1938-ban kezdődő zsidótörvények így súlyos aggodalommal töltötték el. Felkészült arra, ha családja és zsidó barátai veszélybe kerülnek, akkor minden eszközzel megpróbálja megvédeni őket. Az 1944. március 19-i német megszállást követően hamis papírokat szerzett, és Balatonlellén kibérelt egy házat. Ide vitte le családját, felesége testvérét, Manheim Mórét, és két kislányát. Ide menekítette és hamis papírokkal látta el barátját, Szegő Pál szökött munkaszolgálatot is. Szegő Pál édesanyjának, Szegő Árminnének hamis papírokat szerzett. Sajnos Trom Aladár felesége beteg lett, ezért őt és Andrást nevű fiát felhozta Budapestre, itt egy ismerős orvos kezelte. Közben megtörtént az október 15-i nyilas hatalomátvétel, így felesége és fia csillagos házba, majd a budapesti gettóba kerültek. A férfi bátorságát és ravaszágát dicséri, hogy 1944. december elején kimentette feleségét és fiát a gettóból, és levitte a balatonlellei bérelt házba. Az elbújtatott zsidó családtagok és barátok megérték a felszabadulást.

Szegő Pál és Trom András kezdeményezésére megkapta a Jad Vasem elismerését, így bekerült a Világ Igazai közé.

Két emléktábla hirdeti Trom Aladár hősiességét. Az egyik a Mazsihisz székházában, a másik a VIII. ker., Magdolna u. 6/A bérház falán. Ez utóbbi helyszínen minden év januárjában megemlékeznek a zsidómentőről.

Idén a Magyar Ellenállók és Antifasiszták Szövetsége rendezte az ünnepséget a Magdolna utcában. A szép számú emlékező között megjelentek a Magyar Szocialista Párt és a Demokratikus Koalíció képviselői is. Hanti Vilmos MEASZ-elnök beszédében kiemelte, ha kevesen is, de voltak zsidómentők, hála és elismerés Trom Aladárnak.

Megemléktem, hogy mindkét emléktáblát András fia kezdeményezte és finanszírozta.

Lebovits Imre

Emlékfoslányok a Kazinczyról és környékéről 1945–1950

Előszó

Ha valaki azt hiszi, hogy a holokauszt idején meghalt a humor – téved. Marton Frigyes, az egykori neves szerző, anno összegyűjtötte a „holokauszt humorát”, a könyvet láttam, olvastam, valahol kallódik.

A humor persze addig tartott, míg nem szembesültünk a végeredménnyel, mártírjaink millióinak halálával. De addig... a humor sokakat életben tartott. Gálgn-humor, nevezük akkor jiddisül. Mai modern megfelelője: morbid.

Hogy áll a Napoleon?

Felszabadultunk. Az ezt követő néhány esztendő alatt elszabadult az infláció. A reggel még százezer pengőbe kerülő kifli délutánra már félmilliót ért.

Élni viszont kellett. Élelmes testvéreink a Dob utca –

Kazinczy utca környékén arannyal és valutázzal foglalatokodtak. A korabeli fénykép szerint nem egyszer a Halál a feketézőkre! című plakát előtt álldogáltak.

Akkor terjedt el a híre, ami később valóságnak bizonyult, hogy a rendőrség gyorstalpaló jiddisnyelv-tanfolyamot tartott, merthogy ennek segítségével akarta leleplezni a feketéző valutázókat. A dollárt persze jiddisül nevezték el, mégpedig loks-nak. A másik kurrens cikk a Napoleon-arany volt, amit egymás között adtak-vettek.

Így történt, hogy egy szürke hétköznap délelőttjén egy zsidósan öltözött zsarú odalépett az egyik „arushoz”, és echte jiddis kiejtéssel kérdezte: Vi stájt Napóleont? (Hogy áll a Napoleon?) Árus barátunk rögtön felismerte a provokátort, és jobb kezét haláli nyugalommal a kabátjába süllyesztette, kihúzta magát, és azt válaszolta: Á zaj. (Így.)

Kardos Péter

VALLÁSI ROVAT

Házasság, társkeresés

A legutóbbi alkalommal egyebek mellett a vallásos házasságról írtam. Úgy érzem, ez a téma több ok miatt is bővebb kifejtést igényel.

Egyrészt mélyebb megértés kell ahhoz, hogy értékelni tudjuk a zsidó vallás házassággal kapcsolatos korlátait. Hiszen első látásra ezek sokszor túlzónak, betarthatatlannak, elavultnak tűnhetnek, miközben hosszú távon ez jelenti a tartós és szeretetteljes kapcsolatot. Másrészt a házasság intézménye a szekuláris társadalomban is válságban van. Ennek kapcsán érdemes feltenni a kérdést: vajon milyen tanítást rejt Tóránk, hagyományunk, milyen tanulást üzen számunkra, amiből épülhetünk?

Egyszer találkoztam egy nem vallásos fiúval, aki érdeklődött törvényeink iránt. Azt mondta, megfigyelte, hogy aki vallásos életet él, annak az arcán szélesebb a mosoly. Érdekes: pedig a szekuláris világban nincsenek kötöttségek, szabályok, egyetlen cél az öröm, a boldogulás elérése, akár egyéni, akár társadalmi szinten. Hogyan lehetséges akkor mégis, hogy éppen azok a boldogabbak, akik saját magukon kívül még a Teremtőt is szolgálják? Ehhez azt kell megértenünk, hogy mit jelent a Teremtőt szolgálni. Ő teremtett minket, Ő tudja, hogy nekünk mi a lehető legjobb. Mindaz, amit Ő megkövetel tőlünk, a mi javunkat szolgálja. Akkor most Ő

szolgál minket vagy mi Őt? Dávid király ezt így fogalmazza meg: „az Isten közelsége számomra a jó” (Zsoltárok 73:28). Számos cselekedetünkkel (pl. dicsőítő ima, hálával emlékezni meg az egyiptomi kivonulásról és az ehhez kapcsolódó micvák) mi szolgáljuk Őt, ezzel azonban közelebb kerülhetünk hozzá. Így mindkettő igaz: Őt is szolgáljuk, de ezzel végeredményben magunknak is jót teszünk. Nem lehetetlen, hogy ezt a legtisztább szándékkal tegyünk, vagyis hogy végső soron ne a saját önző érdekünk motiváljon minket, hanem erősebb legyen az, hogy felismertük, micsoda értéket jelent, hogy a Teremtőt szolgálhatjuk.

Mindezzel együtt még egy nem vallásos ember sem feltétlenül mindig saját magát szolgálja. Háromféle tevékenységet végezhetünk: magunkért, másokért, az Örökkévalóért. Ha nem vallásos, az önzetlenséget akkor is gyakorolhatja mások megsegítése által. Ez a három szint különösen fontos a házasság témájában. Ugyanis az egyik leggyakoribb probléma a házasság kapcsán, ha az ember a saját érdekeit szembenállónak látja a házastársával. Nem tudom csinálni a munkámat, mert folyamatosan beszél hozzám. Nem tudok elmenni nyaralni oda, ahová szeretnék, mert ő máshová vágyik. Nincs egy közös hely, ahová el tudnánk menni, és mindketten jól éreznénk magunkat. Amikor ez már eljut odáig, hogy a feleknek a kapcsolatból nincsen semmiféle hasznuk, elvezetjük, akkor fogalmazódik meg a válás gondolata.

Hogyan lehet ezt megelőzni? Ismerjük fel, hogy valójában az a jó nekem is, ami neki jó. Egyrészt a házasság pillanatától kezdve már nem helyes többé „én”-ben és „ő”-ben gondolkodni. Mostantól egyek vagyunk, közösséget alkotunk. Másrészt viszont – ahogy fent a Teremtő szolgálata kapcsán láthattuk – ha neki jót tesz, azáltal én is fejlődök. Mi másért is vagyunk ezen a világon, ha nem azért, hogy saját hibáinkat kijavítsuk és tökéletesebbé válhassunk? Az egyik legfontosabb hiba pedig, amit kijavíthatunk, az a velünk született, természetes önzőségünk.

Sokszor a válni akaró felek megbánják saját korábbi döntésüket, választásukat. Arról számolnak be, hogy ők azt hitték, az igazít találták meg, de utólag rájöttek, hogy életük legnagyobb tévedését követték el. Az ettől való félelem pedig akadályozza a párokat abban, hogy elhatározzák, összeházasodnak, gyereket vállalnak.

Egy fontos tanulsága mindenképpen van az ilyen felismeréseknek. „Sötétséget vetsz, éjszaka lesz (Zsoltárok 104:2) – ez a földi világ, ami a sötétséghez hasonlít” (Bárá Meclá 83b). Ezen zsoltárvers alapján magyarázza a Meszilát Jesárim, a klasszikus zsidó etikai könyv, hogy az ember látása sokszor megtéveszti őt. A férj, aki azt érzi, hogy eredetileg tökéletesen félreismerte a feleségét, legalább egyszer tévedett: vagy kapcsolatuk elején, vagy most, a végén. A gyakorlati tapasztalat azt mutatja, hogy meglepő módon inkább az utóbbi az igaz. A pillanatnyi kényelmetlenségek hatására az ember agya komplett elméleteket képes legyártani arról, hogy miért nem lett volna szabad összeházasodnia jelenlegi párjával.

De mindez miért? Csak azért, mert talált benne néhány rossz tulajdonságot, melyek őt hosszú távon zavarják? Ha ilyesmit akarunk elhárítani magunkkal, gondoljunk erre: hogyan viszonyulunk az összes többi emberhez? Kedveljük őket vagy ellenszenvesszük tartjuk. De miért is? Azt szoktuk gondolni, hogy a jó embereket kedveljük, a rosszakat nem. De ez is tévedés. Hiszen a jó barátaink hiányosságait is teljesen tisztán látjuk. Nem tagadjuk le, nem takarjuk be a szemünket előltük, egyszerűen átnezzük rajtuk. Nem vizsgálgatjuk, nem emlékezzük róluk, nem hallunk a fejünkben monológot, mely hosszasan elemzi a barátaink rossz tulajdonságait. A probléma az, hogy akiket nem kedvelünk, azokról igenis halljuk ezeket a monológokat. Amikor pedig megnyilvánulni látjuk a rossz tulajdonságokat, az automatikusan bekapcsolja a fejünkben a „magnót”. Ha azonban az illetővel nap mint nap együtt élünk, akkor az a bizonyos magnó sokkal gyakrabban kapcsolódik be. Ha nem állítjuk le, előbb-utóbb teljesen átprogramozza az agyunkat a szeretet programjáról az elviselhetetlenség programjára.

Lehetséges egy ilyen szituációból kiszabadulni? Megfelelő segítséggel igen. Azt ajánlom, hogy akik magukra ismernek ezekben a sorokban, keressenek rabbinikus segítséget. Annál is inkább, mert ha a probléma gyökerét nem kezelik, csak új kapcsolatot keresnek, akkor semmi garancia nincsen arra, hogy nem fog ugyanez a gond más formában jelentkezni. Viszont magától értetődő, hogy a megelőzés sokkal egyszerűbb. Az első lehetséges megelőzés természetesen az, ha leállítjuk a magnót. Más „lemezt” is felrakhattunk helyette: a hála, a dicséret lemezt. Ha észrevesszük a másikkban, mennyi jót tesz értünk. Még jobb, ha gyakran hangot is adunk ennek. Ez mindkét irányban képes megerősíteni a kapcsolatot.

A megelőzésnek még eggyel korábbi formája a tudatos párvalasztás. De erről majd Isten segítségével a legközelebbi alkalommal bővebben szólnunk.

Szántó-Várnagy Binjomin
binjomin.hu

Szabad-e sábeszkor
Rubik-kockát kirakni?

A chászid zsidó családokban, ahol a számítógépes vagy okostelefonos játékok tulajdonképpen ismeretlenek, a gyerekek nagy kedvence a bűvös kocka. De vajon sábbátkor, azaz a szombati pihenőnapon, szabad-e játszani vele?

A játék kapcsán három, sábeszkor tiltott tevékenység merül fel: 1: boné (egy tárgy összerakása), 2: covéá (festés), 3: borér (válogatás).

Boné – Slomo Zálmán Auerbach (1910–1995) jeruzsálemi rabbi véleménye az egyszerű, aki szerint a kocka összeállítása nem számít építésnek, inkább hasonlít a darabokból összeállított menórához, így kirakása engedélyezett. De ha egy kocka kiesik belőle, azt nem szabad visszatenni!

Covéá – A kocka kirakása nem számít festésnek, mert nem változik meg a színe, jelentette ki Jozsef Sálom Eliashiv rabbi, miután megmutatták neki a kockát. Ugyanakkor a festés tiltása arra is vonatkozik, ha darabokból összerakunk egy keretben álló képet (pl. puzzle). Ezért tilos olyan kockával játszani szombaton, aminek oldalai nem egyszerűek, hanem valamit ábrázolnak vagy írás van rajtuk!

Borér – A válogatás tilalma mindenre vonatkozik, csak a következő három kivétel együttes fennállása jelent kivételt. Ha a jót válogatjuk a rosszából. És azonnali használatra válogatunk. És kézzel. Vagyis a rizibiziből kihatol a rizst, ha csak azt szeretem, de az utált borsót már nem tolhatom a tányér szélére, mert az tiltott borér munka. Mindezek alapján Fuchs rabbi arra jutott, hogy kezdő játékos nem játszhat szombaton, mert neki nincs terv a fejében, mindig csak az oda nem illő színeket próbálja meg eltekerni az adott oldalról, tehát a rosszat válogatja. A profi rubikozó viszont igen, mert neki szisztémája van, így számára minden darab „jó”, aminek tudja a helyét. Jekutiél Farkas szerint ez nem így van, a tevékenység öröme maga a válogatás, ezért tilos. Mások szerint nem is válogatás, mert a kis kockák egységet alkotnak, bárhol is helyezkednek el, tehát szabad. Grünfeld Simon azért megengedéspárti, mert a kirakás csak rövid időre szól. Megint mások szerint ha a nem kívánt elemeket nem vesszük ki az egészből, az rendben van, például ha egy légy kerül a borbá, akkor odébb fújhatjuk, hogy igyunk, csak kivenni nem szabad belőle. És vannak, akik szerint nincs is összekeverve, mert minden kocka jól látszik, a borér pedig csak olyan dolgokra vonatkozik, amik úgy keverednek, hogy nem látszik minden darab.

FB

A körülmetélés véd az AIDS-től is?

Egy Belgiumból finanszírozott nemzetközi kutatócsoport munkája szoros összefüggést mutat ki a HIV-vírus elterjedtsége és a férfiak körülmetélése között: úgy tűnik, hogy ott, ahol a férfiak körülmetélik, az ismertebb HIV-1 alig, a HIV-2 pedig szinte egyáltalán nincs jelen.

A hat kutató nemrég publikálta az elsősorban a HIV ritkább variánsával, a HIV-2-vel foglalkozó tanulmányát egy tudományos szaklapban: átnézték a nyugat-afrikai országok 30 városának adatait a HIV-2 elterjedtségét illetően, és rájuk vetítették 218 nyugat-afrikai etnikai csoport körülmetelési rátaát. Az eredmény magáért beszél: a HIV-2 azokban a városokban tudott csak terjedni, ahol jelentős számban éltek körülmetéletlen férfiak, és az egybeesés jó eséllyel nem véletlenszerű. A kutatók következtése szerint tehát a HIV-vírus minden fajtájának terjedését gátolja a férfiak körülmetélése.

mazsihisz.hu nyomán

Zubin Mehta visszavonul

A ragyogó perzsa-indiai karmester 55 évnyi közös munka után jelentette be távozását. Ebből az 55 évből 30-at töltött a származását tekintve nem zsidó, de annál filozofitább és Izrael-barátabb Mehta az Izraeli Filharmonikusok élén, mielőtt tudatta: 2018 októberétől befejezi a munkát.

Az 1961-es évben vezényelte először a zenekart, egy magyar zsidó karmester, Ormándy Jenő helyére kellett beugrania. Az évtizedek alatt számtalan koncertet adtak és mind az 5 kontinenszt bejárták: kevés példa található ilyen együtműködésre a zene történetében.

A 80 éves Mester 2007-ben annak a reményének adott hangot, hogy még megéri az Izraeli Filharmonikusok ammani, damaszkuszi, kairói fellépését, és azt is, hogy egy palesztin zenész is csatlakozhat hozzájuk. Mehta rajong Izraelért, ugyanakkor aggasztja, hogy megítélése szerint a jelenlegi kormány politikája elszigeteli az országot.

Távozása egy valószínűtlenül hosszú korszakot zár le az Izraeli Filharmonikusok életében, és nagy feladatot ró utódára, akinek újra kell majd szerveznie a zenekart.

Kis micvák a nagyok árnyékában

A sok-sok törési parancs (köserság, ünnepek, sábbát stb.) mellett néha feledésbe merülnek a „kisebb” micvák (bár ilyen kifejezés gyakorlatilag nincs is, mert minden micva az Örökkévalótól jön).

Most szeretnénk pár szót szólni a haj és a szakáll vágásának törvényeiről. Az alábbi kép segít praktikusán is megmutatni, hogy a fej mely részének vágására kell különösen vigyázni.

”לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשוזיית את פאת זקנך”
ויקרא יט, כז

”אסור לך אף לרצם קולום.”

אסור מן התורה להשחית (לספור על 0) את פאות הראש שנאמר: ”לא תקיפו פאת ראשכם” ויקרא יט, כז

המשחית את פאות ראשו עובר באיסור תורה זה על כל שיערה ושיערה

איזור הפאות הוא כמסומן בצירי - מן הצדדיים ועד למעל האוזן ולמטה עד מוחות לעצם הכוללת שליד האוזן. כנגד נקב האוזן.

חובה להשאיר בכל איזור פאות הראש המבואר שיער באורך שניתן לאוחו בראשי האצבעות נוגעת אינה אחיזה. והוא אורך של לפחות 5 מילימטר. ולא פחות מזה!

כמו כן, גם את חוקן אסור מן התורה להשחית (לגלח על 0) שנאמר: ”ולא תשוזיית את פאת זקנך” ויקרא יט, כז

יש לגלחו במכונה (עדיף סכות הספורת) ולא בסכין גילוח באופן שמשאיר מעט זפים ולא משחית את השיערה מהשוש.

שאלות הלכתיות - Facebook.com/halachot

תספורות נפוצות האסורות על פי התורה

גילוח איזור הפאות	פאות קצרות	פאות שפיציות
אסור להשחית את הפאות הלחשן וחובה גמורה להשאיר שיער באיזור הפאות באורך כזה שניתן יהיה לאוחו באצבעות 5-7 מ"מ לפחות	הפאות חייבת להגיע לפחות לתחתית נקב האוזן ואסור לקצר אותן פחות ממוקום הקו האדום בציר	אסור להשחית את השיער בכל איזור הפאות כולל הרחב הפאות
		לכן אסור להשחית גם בציר הפאות ולהצר את הפאות או ליצור פאה שפיצית

Röviden összefoglalva:

- Explicit törési tiltás a haj és szakáll széleinek „pusztítása”, ahogy írva van: „Ne pusztítsd fejednek sarkát és ne vágd le szakállad széleit” (Mózes 3 19:27). Aki ezt teszi, megszegi a Tóra egyik tiltó parancsolatát.
- Maimonidész (vagy Rámbám, 1135–1204) úgy véli, annak dacára, hogy ez egyike azon micváknak, amelyeknek nem pontosan ismerjük az okát, valószínű, hogy ez egy bálványimádó szokás volt.
- A mellékelt kép mutatja a hajnak azon területeit, amelyeket a tiltás érint.
- Ezeket a helyeken a haját minimálisan 5 mm hosszúságúra kell hagyni. Az nem megoldás, hogy egy nem zsidó fodrásszal vágatjuk, mondván, hogy neki szabad ezt, mert a tiltás ránk – a haj viselőjére – vonatkozik.
- Magyarán a hajvágó gép minimálisan 5 mm hosszúságúra legyen beállítva, az ollóval való vágásnál is ezt kell követni.
- Szakállat szabad (erre megfelelő) villanyborotvával vágni, bár azt is szerencsésebb hajvágó géppel, ami nem vág olyan közéig és a borotva szitája nem olyan vékony, hogy esetleg a bőrön hámsérülést okozza.
- (Ajánlottak a körkéses borotvák, és tesztelni a kézen, hogy egy tollal egy vonalat húzunk a kezünkre, és rányomjuk a működő villanyborotvát. Ha a tintát leszedi, akkor az a borotva érinti a bőrt, azaz tilos.)
- Tilos az arcot/haját gyantázni.
- Természetesen a szakáll esetében, ahogy minden egyéb micvánál, érdemes és dicséretes máchmirnak (szigorúnak) lenni, a kabbalisták is nagy hangsúlyt fektetnek a szakáll (valamilyen mértékű) növesztésére. Amellett, hogy az amúgy is olyan „zsidós” :-)

Megyeri Jonatán András – Radnóti Zoltán

Búcsúzik a Goldmark Kórus Tóth Emiltől

Tóth Emil elment! E hír, mely a kórus tagságát percek alatt bejárta, megdöbbenést, kétségbeesést és sírást váltott ki. Sajnos nagyon sok barátot veszítettünk el az elmúlt 47 év során, és mindegyiket megsirattuk. Emil látta el a kántori feladatokat a legtöbb esetben, és ilyenkor szívelelke sóhajtott el a gyászima hangjait. Most érte szolt imádság, és bennünk megjelentek a képek az együtt töltött évek eseményekben dús alkalmairól. Mindenkinél van személyes élménye, és Rá emlékezve ezeket soroltuk.

A próbák! A legtöbbször kicsit előbb érkezett, leült a helyére, és minden újonnan érkezővel beszélgetett. Komoly „smúzolásban” volt a próba kezdetéig, amit nehezen hagyott abba, de ezt követően az éneknek adta át magát. Hangereje a többiek közül kiragyogott, és boldog volt, amikor végre a szólójára került sor.

A szerepléseken – leginkább az utolsó években – ambicionálta, hogy ne tudjuk, milyen művet ad elő önálló produkcióként. Ő mondta el az ismertető szöveget a hallgatóságunk, így a kórust is meglepetésként érte Emil éneklése. Természetesen a taposott újabb mű követte, és mi is legtöbbször azt éreztük, hogy muszáj tapsolnunk (bár a hangversenyetikkert erre nem ad engedélyt). A kórusművekben énekelt szólói komoly koncentrációt igényeltek a tagok részéről, hiszen az együttes élvezte produkcióját, és meghallgatva éneket, sokszor elfelejtette, hogy most újra meg kell szólalnia, folytatva a mű előadását.

Kol Nidre estén 45 éven át hallhattuk imáját. A mély áhitattal felhangzó dallam mindenkire hatott, és a kórus tagságának lelket megérintette évről évre. Ezeket az estéket soha nem fogjuk feledni!

Sokan emlékeznek ungvári fellépésünkre (1995), melyen az elhurcolt mártírokra emlékeztünk. Emil előrelépett, felállásra szólította fel a zsinagóga hatalmas terét, és néma áhitat tükröződött a hallgatóság szemében. Ezt követő hangversenyünkön nekünk is nehéz volt megszólalni.

„Ott ült egy kávé mellett szivarozva”

Az utazásokon mindig történt valami Emillel. Jeruzsálemben (1986) a bazárok között elvesztette a csoportot (saját tolmácsolása szerint a csoportot veszítette el őt), így amíg a veszélyes környezetben a kórustagok keresték Emilt, addig ő alaposan megtekintette a bazárok árúját, majd visszament a szállodába. Mire a kétségbeesett emberek megérkeztek a hotelbe, Emil frissen megmosakodva, szivarozva pihent a hallban. Debrecenben (1983) a Református Kollégiumban szép feladatot kapott a kórus Scheiber professzor díszdoktorrá avatása alkalmából. Hazafelé indultunk, de a vasútállomáshoz menve Emilt nem találtuk. Felkutatására többen elindultak, de az volt a nyerő, aki Emilt az Arany Bikában kereste. Ott ült egy kávé mellett szivarozva, mivel „ha már itt vagyunk, akkor ezt a helyet nem hagyhatom ki!” Hannoverben (2000-tól) járva sokat ültünk az autóbusszon, megálltunk egy-egy benzinkút mellett. Indultunk volna tovább, de Emil nem volt sehol. Természetesen a kerti étteremben néztünk szét, ahol szép

vártuk, míg befejezi, s jutalmul mi is kaptunk egy kis hazait.

Az egyik németországi utunk alkalmával (2002) meglátogattuk a buchenwaldi koncentrációs tábor. Itt Fekete László és Tóth Emil a férfiak énekével együtt rögtönzött mártírnapra tartott, majd egy kisebb csoport külön elment a krematórium maradványaihoz, ahol Emil elénekelte a gyászimát. Aki ott volt, soha nem felejt el szívből markoló hangjait.

Ha lehetőségünk adódik, szívesen vagyunk együtt fehér asztal mellett egy kis ünneplésre, beszélgetésre. Az ilyen alkalmakat legtöbbször Emil javasolta, és sokat tett ezek színvonalas lebonyolításáért. Egyszer a rabbiszeminárium éttermében maga állt neki a vacsora elkészítésének és tálalásának. Aki akkor megköszönte Emil főztjét, az soha nem felejt el lelkes kínálását és ételeinek ízét.

Alapító karnagyunkhoz, Ádám Emilhez végtelen szeretettel ragaszkodott, és minden alkalommal igyekezett segíteni neki. Nagy titoktartással szervezte meg 80. születésnapjának megünneplését, de figyelme kiterjedt a kórus tagságára is. Utazásaink során mindig tartogatott vala-

mi süteményt vagy édességet a buszon ülők számára. Szerette az életet, és szívesen osztotta meg örömeit másokkal is.

Utoljára a kórus fennállásának 45. évfordulóján álltunk egy színpadon. Magánszámát a közönség és a kórus tagjainak lelkes tapsa követte, majd beállt soraink közé, és az eseményt záró művet, a Hamávdilt, melyet oly sokszor adtunk elő az évek során, mosolyogva, boldogan énekelte velünk. Úgy, mint régen, beolvadt közösségünkbe, és nem tudtuk, hogy ez az utolsó közös együttléteünk!

Az emlékek száma végtelen. A leírt töredékek csak egy-egy jellegzetes momentumra terjedhettek ki. Akinek szerencséje volt vele egy dobogón szerepelni, mindig emlékezni fog rá, mint ahogy azok is, akik hallhatták páratlanul szépen csengő hangját, imával áthatott éneklését, mely az igaz cházán minden jegyét magán hordozta. Most nehéz a szívünk, és nem tudjuk elképzelni hangversenyeinket Emil nélkül. Hangját hanglemezen, kazzettán, CD-n, filmszalagon örökítettük meg, csodálatos személyiségét szívünkben őrizzük! Búcsúzzunk, de nem felejtünk! Nyugodjál békében.

Ádám Mária

Elsorvad az amazonasi zsidó közösség

Péntek esti szombatfogadás

A megmaradásért küzdenek az Amazonas-medence egyik utolsó zsidó közösségének tagjai, akik péntekenként egy matracbolt hátsó helyiségében gyűlnek össze egy perui városban, hogy héberül, egy olyan nyelven imádkozzanak, amelyet alig párán értenek közülük.

Iquitos – a világ legnagyobb olyan települése, amelyet szárazföldi úton nem lehet megközelíteni – az otthona az amazonasi zsidók egyik utolsó csoportjának. Fennmaradását modern kori exodus veszélyezteti Izraelbe, az elmúlt évtizedben több mint 80 százalékkal csökkent a tagjai száma.

„Elsorvad a közösség” – mondta a The Guardian című brit lapnak Jorge Abramovitz bolttulajdonos, akinek üzletében a város egyetlen zsinagógája működik. „A többség már elhagyta Iquitost, és nem jönnek vissza.”

Az első zsidók Marokkóból – az Európából, a Közel-Keletről és Ázsiából induló hullámmal – érkeztek a településre a 19. századi kaucsukláz idején. A gumi iránti globális kereslet hamar elegáns házakkal tűzdelt iparvárossá változtatta az elhagyott őserdei falut. Iquitos kikötőjéből folyami hajók és uszályok vitték az árut az Amazonason, majd Európába az Atlanti-óceánon át. A helyi zsidó közösség az 1900-as évek elején tovább gyarapodott, a Kelet-Európában erősödő antiszemitizmus elől sok askenázi ment az amerikai kontinensre. Köztük volt

Jorge Abramovitz apja is, aki Lengyelországból vándorolt ki.

Az 1920-as évekre a malajziai és a Sri Lanka-i kaucsuktermelők megelőzték az amazonasiakat, és beütött a válság. Sok bevándorló elhagyta Iquitost, a 20. század közepére pedig Lima lett a perui zsidó élet központja. Az ország különböző pontjaiból egyre több kis közösség költözött a fővárosba, ahol voltak zsinagógák, rabbik és zsidó iskolák. Iquitos maradt Limán kívül az egyetlen, ahol úgy-ahogy talpon tudott maradni a zsidó közösség, de az is olyan volt Abramovitz szerint, mintha álmát aludná.

A 2000-es évek elején aztán reneszánsz köszöntött be: dél-amerikai és tengerentúli rabbik vezetésével a városban élő zsidó családok – amelyek közül sok áttért a római katolikus vallásra – újjáélesztették őseik hitét a matracbolt hátsó helyiségében. „Szerte az esőerdőben találni zsidó leszármazottakat. De sok esetben nincsenek tisztában a származásukkal” – mondta Jorge Abramovitz felesége, Rivka.

A „spirituális ébredés”, amely segítette újjáéleszteni a közösséget, most már veszélyezteti annak megmaradását. Több száz zsidó hagyta el a kopottas várost és emigrált Izraelbe. Abramovitzék szerint ötből négy ember elment. Az alija megfosztotta a közösséget a fiatal felnőttektől, elmentek a házaspár gyerekei és unokái is.

Fotó: Ryan L. Schuessler

Hozzávetőleg ötvenen maradtak, jórészt öregek és gyerekek. Sokan közülük betért zsidók, például Carlos Puglisi, aki felvette a felesége vallását, és azon kevés iquitosi zsidók egyike, akik visszatértek Peruba Izraelből. „Segítségre van szükségünk a megmaradáshoz” – fogalmazott. „Szeretnénk, ha javulna a helyzet. Vagy legalább nem romlana” – tette hozzá Jorge Abramovitz.

Az iquitosi zsidók története nem sokban különbözik a városétól. A zsinagógában foghíjasok a műanyag székekből kirakott sorok. A város körül pedig üresek a folyók, amelyek egykor tele voltak az Atlanti-óceán felé tartó uszályokkal és hajókkal.

(MTI)

2015. november 13.
Párizs

Európa meghallotta a korlátlan jószág hangját és felment Morija hegyére. Megkötözte önmagát, alatta már a farakás, de még nem gyűjtötták meg. De már ott fekszik Európa. Megkötözve várja az Angyalt és az áldozati kost. Eljönnek...?

Kádár Péter
Göteborg

MEGJELENT!

Róna Tamás és Nógrádi Gergely:

Sálom!

és

Mázél tov!

Zsidó hittankönyv I. és II. része

A köteteket legkényelmesebben

megrendelheti a

WWW.ZSIDOKONYVEK.HU

webshopban.

Az ár kötetenként

3570 Ft.-

IZRAELI SZÍNES

Nem engedik be az izraelieket, de ezen senki nem háborodik fel

A L'Express tekintélyes francia hetilap legújabb száma foglalkozik részletesen azzal, hogy milyen furcsa, pontosabban mennyire sajnálatosan furcsa, hogy míg Trump rendelete ilyen nagy visszhangot kapott, 16 arab ország korábbi, sokkal diszkriminatívabb határozata viszont szinte semmikorát. Azt csendben tudomásul vette a világ.

Ugyanis még Trump rendelete előtt 16 arab ország úgy döntött, hogy nem engedi be az izraeli állampolgárokat a határain. Például Algéria, Banglades, Irán, Irak, Kuvait, Libanon, Líbia, Omán, Malajzia vagy Szaúd-Arábia. Sőt, a 16 országból nyolc nemcsak izraelieket nem enged be, hanem olyan amerikai vagy európai uniós állampolgárokat sem, akiknek az útleveleiben viszonylag friss izraeli pecsét van.

A L'Express úgy tudja, hogy legalább 1 millió olyan izraeli ember él a világon, aki a 16 arab ország egyikében született, de feltehetően sohasem fog tudni hazamenni a szülőföldjére.

Origo

Jahrzeit: Ilan Ramon izraeli űrhajós

Lesújtó és felemelő történet, amely végső soron arról szól, hogy ha a sorsunk nincs is a kezünkben, a döntéseink felelősségét mégsem veheti el tőlünk senki. Ma 14 éve szenvedtek halálos balesetet a Columbia űrhajó fedélzetén Ilan Ramon és társai. Írásunkkal rájuk emlékezünk.

Édesapja családja még időben hagyja el Németországot 1935-ben, édesanyja (és nagymamája) azonban megjárja Auschwitzot, mielőtt Izrael-

be kerül. Beér-Seván nő fel, a hadseregben a légierőhöz csatlakozik, és nevét Ilan Wolfermanról Ilan Ramonra változtatja. Impozáns katonai karriert csinál, az ezredesi rangig viszi, részt vesz az izraeli légierő egyik leghíresebb akciójában, az oziraki nukleáris reaktor megsemmisítésében. Ez a bevetés akadályozta meg, hogy Szadám Huszein Irakja nukleáris fegyvereket állíthasson elő. Ő volt az egység legfiatalabb pilótája.

1997-ben választják ki a szerepre, hogy ő legyen Izrael első űrhajója, ekkor kezdődik meg felkészítése. 1998-ban Texasba költözik.

A Columbia 2003. január 16-án hagyja el a Föld légterét, ekkor indul kutatóútjára, fedélzetén a 48 éves Ilan Ramonnal: ő a legénység legidősebb tagja. Nagy poggyászt visz magával: úgy érzi, egész Izraelt és a teljes zsidó népet fogja képviselni. Nála van egy Auschwitzban meggyilkolt fiatalember rajza a Földről úgy, ahogyan a Holdról láthatják. A fiatalembert Petr Ginznek hívták, a terezíni koncentrációs táborban gazint adott ki, Verne stílusában írt regényeket kisgyerekként, terezíni naplója a háború után került elő: ő Kelet-Európa Anne Frankja.

Ramon kapott egy miniatűr tórát egy bergen-belseni túlélőtől, először kért kóser ellátást az űrhajózás történetében, noha nem volt vallásos a Földön, és még azt is megkonzultálta egy chábád rabbival, hogyan kell szombatot tartani a világűrben.

A többit tudjuk: közel 16 nap után, 16 perccel a tervezett landolás előtt, már a Föld légterében, a Columbia űrhajó balesetet szenvedett, és Ilan Ramon társaival együtt meghalt. Február elsején történt mindez, azon a napon, amikor a 16 éves korában meggyilkolt Petr Ginz, akinek úrrajza az űrhajó fedélzetén megsemmisült, a 75. születésnapját ünnepelte volna.

Megmaradt viszont – Petr Ginz naplójához hasonlóan – Ilan Ramoné, ami egy ilyen katasztrófa körülményei között szinte megmagyarázhatatlan, majdhogynem csoda.

Asaf Ramonnak, Ilan Ramon legidősebb fiának özvegy édesanyjától, Rona Ramontól kellett beleegyezést kérnie ahhoz, hogy a különösen veszélyes légierőnél szolgálhasson, édesapja nyomába lépjen. Rona Ramonnak mérlegelnie kellett, hogy őt is elveszítheti, de nem akart fia álmainak útjába állni. Asaf Ramon, miután kitűnően végzett, 21 évesen, egy rutinrepülés során, balesetben életét veszítette. Hat évvel apja halála után.

Nyilván kitalálják: 3 életben lévő gyermekük egyike, a legfiatalabb fiú, Jiftach, szintén pilóta szeretett volna lenni, és Rona Ramon nem akadályozta meg, mert úgy gondolja, senkitől sem vehetjük el a döntés szabadságát. Ezért hozta létre a Ramon Alapítványt is, amelynek célja arra bátorítani a fiatalokat, hogy merjék követni az álmaikat.

mazsihisz.hu

Vonattal a Siratófalhoz

(MTI) Jisrael Kac közlekedési miniszter bejelentette, hogy megrendelte a megvalósíthatósági tanulmányok és tervek elkészítését a Tel-Aviv–Jeruzsálem gyorsvasút meghosszabbításáról, amely így az óvárosig, a Siratófalig érne – értesült a The Times of Israel című angol nyelvű hírportál Izraelben.

A közlekedési miniszter terve politikai okokból várhatóan súlyos vitákat vált ki, mert a Palesztin Hatóság az ötlet első felvetésekor, novemberben, „gyarmatosító projektnek” bélyegezte az óvárosi vasútállomás gondolatát.

A tervek szerint egy 50–80 méterrel a föld felszíne alatt futó alagútban jutna a vonat a Jeruzsálem szélén lévő központi pályaudvartól az óvárosához. Jelenleg két lehetőséget mérlegelnek az izraeli közlekedési minisztériumban: az egyik szerint a Siratófal közelében, de az óvároson ki-

vül lenne a vasútállomás, a másik szerint pedig az óváros területe alatt.

Az építkezés költségeit mintegy 510 millió dollárra (ezerháromszázötven milliárd forint) becsülik. Ha megvalósulnak a tervek, akkor a jövőben az izraeliek és a turisták közvetlen vasútvonalon juthatnak majd el a Földközi-tenger partjától egészen a Siratófalig.

Jeruzsálem keleti fele – benne az óváros és a Siratófal – az 1948-as izraeli függetlenségi háborút követő tűzszüneti vonalak alapján Jordániához került, és egészen 1967-ig, a hat-

napos háborúig, ennek az országnak volt a része.

Izrael 1967-ben elfoglalta Jeruzsálem keleti felét, majd 1980-ban törvényben mondta ki anektálását, a város egységét és fővárosi státuszát. Az izraeli döntést a nemzetközi közösség nem ismerte el, és ezért a legtöbb külföldi nagykövetség továbbra is Tel-Avivban működik. A palesztinok is maguknak követelik Jeruzsálemet, államuk felállítását után Kelet-Jeruzsálemben szeretnék létrehozni fővárosukat.

Száz szíriai Izraelben

(MTI) Izrael befogad száz árván maradt szíriai gyermeket – jelentette a közszolgálati rádió.

Arije Deri belügyminiszter jóváhagyta száz, 12–14 éves szíriai gyermek letelepedési engedélyét Izraelben. A gyerekek eleinte ideiglenes, majd négy év elteltével állandó letelepedési joghoz jutnak.

Az árvákat arab nevelőszülőknél, valamint bentlakásos nevelőtthonokban helyezik el, beilleszkedésüket az Izrael lakosságának mintegy ötödét kitevő arab családok fogják segíteni.

Jeruzsálem 1948-as kikiáltása óta hadban áll Szíriával, háromszor háborút is vívott ellene, s a két ország kapcsolatát tűzszüneti egyezmény, és nem békeszerződés rendezte.

A 2011 óta tartó szíriai polgárháborúban Izrael semleges álláspontot foglalt el, de külföldi források szerint Szíria területén többször végrehajtott légitámadást az Iránból a Hezbollah libanoni síita szervezetnek küldött fegyverszállítványok ellen.

Mindeközben az izraeli hatóságok több mint kétezer-ötszáz olyan szíriai sebesültnek nyújtottak humanitárius segítséget, akik a Golán-fennsíkra érkeztek az izraeli határhoz. Sokakat egy határ menti tábori kórházban ápoltak, mintegy hatszáz sérültet a Cfáton lévő kórházba vittek orvosi ellátásra, a legsúlyosabb állapotban lévőket pedig a haifai Rambam kórházban gyógyították.

Az utóbbi hónapokban egy civil szervezet is gyűjtést indított a határ túloldalán szenvedő civilek megsegítésére. Kezdeményezésükre több mint hétezer magánszemély kevesebb mint egy hónap alatt több mint egymillió-háromszázezer sékelt (több mint százmillió forintot) adott össze egy internetes pénzadományozó honlap segítségével. Az összeget egy civil segélyszervezet révén a szíriai háborútól szenvedő gyermekeknek küldendő takarókra, gyógyszerre, ruhára, élelemre költik.

És megállta a Nap

Izraeli tudósok a legkorábbi csillagászati eszközök segítségével napra, sőt percre pontosan meghatározták egy több mint háromezer évvel ezelőtti csata dátumát – írja az MTL.

A Biblia – Józsué könyve – szerint egyik legfontosabb drámai csatájuknál a Nap segítette győzelemre az Ígéret Földje megszerzésében a honfoglaló zsidó törzseket.

Az ószövetségi történet szerint a zsidókat vezető Józsué védelmet ígért Gibeon lakóinak, és serege élén legyőzte őt, ellene szövetséges király közös seregét. A Biblia szövege Józsué könyvében egy csillagászati jelenséget ír le a csata idején: „Akkor szóla Józsué az Úrnak azon a napon, a melyen odavetette az Úr az Emoreust Izrael fiai elé; ezt mondotta vala pedig Izrael szeméi előtt: Állj meg, nap, Gibeonban, és hold az Ajalon völgyében! És megállta a nap, és vesztegtele a hold is, a míg bosszút állta a nép az ő ellenségein.” (Józsué könyve 12-13.)

Az ókorban csodának tekintették a jelenséget, és úgy vélték, hogy a győzelmes hadvezér, Józsué Ben Nun felszólítására „megállt a Nap”, s így került a Hold takarásába az égen.

A beér-sevai Ben Gurion Egyetem többféle szakterületen dolgozó tudósai – régészek és fizikusok – arra a következtetésre jutottak, hogy a Nap és a Hold együttes említésével, egy egyéb helyeken ritkán szereplő héber szó segítségével egy korabeli napfogyatkozást ír le a szöveg.

Ezek alapján napra pontosan meghatározták a sorsdöntő csata dátumát: i. e. 1207. október 30-án, délután, 4:28 perckor arrafelé teljes napfogyatkozás volt, amely öt percig és tizenöt másodpercig tartott. Ekkor csaphattak össze az ókori erők.

A kutatócsoport egyik tagja, Hezi Jichák 2006-ban jelen volt a Kappadokiában, Törökországban megfigyelhető napfogyatkozáson, és ez adta az ötletet: úgy vélte, hogy egy ennyire nagy erejű jelenséget minden bizonnyal megörökítették az akkoriban élő emberek a Bibliában is.

A tudósok az amerikai űrkutatási hivatal (NASA) eszközeit használták a napfogyatkozás pontos időpontjának kiszámításához, és munkájukat megkönnyítette, hogy i. e. 1500 és 1000 között a Biblia szövegével egybevágó egyetlen csillagászati jelenség történt azon a vidéken.

A csillagászat segítségével az összecsapásnak a Biblia szövegével egybevágó pontos helyét is sikerült meghatározniuk, továbbá a csapatok 30 kilométeres éjszakai útját is a Jerikótól keletre, Gilgálnál lévő táboruktól a Jeruzsálemtől északra fekvő Gibeon felé.

A Biblia szerint ebben az ütközetben az égből hulló hatalmas kövek is sokakat megöltek, és megfutamodásra készítették az ellenséget, de erre a – talán szintén valós – jelenségre nem találtak magyarázatot.

KÖNYV

A bölcsek és balgaságuk

Ungvári Tamás: Felperzselt ország

Be vagyunk zárva saját korunk ketrecébe, amelynek szabadító kulcsát csak az utánunk jövő nemzedékek tudják megtalálni. Recenzió Ungvári Tamás új könyvéről.

Ungvári Tamás könyve megrendítően tanulságos gyűjteménye az emberi elme azon fura tulajdonságának, hogy egy-egy történelmi jelenység kapcsán még a szellem legkíméltebb fői is képesek előbb csodálatra méltó előrelátással megnyilatkozni, majd ugyanarról a dologról érthetetlen csodálással vélekedni; hogy bizonyos történelmi szituációkban mit sem ér a tudás vagy a tapasztalat, s nem számít, hogy a történelem vágóhídjára felé terelt ember vajon ragyogóan okos-e vagy megejtően naiv, amikor helyzetét latolgatja; hogy akár kivételesen bölcsek, akár gyarló ostobák vagyunk, menthetetlenül be vagyunk zárva saját korunk ketrecébe, amelynek szabadító kulcsát csak az utánunk jövő nemzedékek tudják (ha tudják egyáltalán) megtalálni.

Efféle szabadító kulcsot keres a szerző ebben a könyvben, amely az 1944–1945-ös esztendő történelemformáló eseményeit bontja ki a kor tanúinak emlékiratait, főljegyzéseit, naplóit, cikkei és egyéb reflexiói alapján. Mint az előszóban írja, Ungvári kísérletet tesz arra, hogy megértse, a háborút megélt írók élete miképpen keresztelte egymást, hogyan fonódott össze például Illyés Gyula és Németh László munkássága, vagy a bátorságuk és macacsságuk révén miképpen alkotott furcsa kettőst az általa nagy magányosnak nevezett Nagy Lajos és Tersánszky Józsi Jenő. Igazolja Lucy Dawidowicz azon tézisének, hogy a második nagy világégésben lényegében két párhuzamos háború folyt: az egyiket a szövetségesek nyerték meg a náci ellen (ez a győzelem Kelet-Európa szovjetizálásához vezetett), a másik háborút azonban Hitler folytatta a zsidósággal szemben, és ezt meg is „nyerte”, hiszen emberek millióit, közösségeket ezreket sikerült elpusztítani.

A kötet négy nagyobb egységre osztható föl: a Valahol utat tévesztettünk című írással kezdődő blokkban a trianoni döntéstől a német megszállásig tartó korszak politikájára, kultúrpolitikájára kerül fókuszba. Ungvári figyelmének középpontjában itt az illúzió és a valóság viszo-

nya áll, a revizionizmus kérdése, a „ki az igazi magyar?” örökös és sokszor szégyenletes dilemmája, valamint a Lord Rothermer-akció, amelynek olyan lelkes hívei akadtak a magyar írók között, mint a Revíziós Liga elnöke, Herczeg Ferenc.

A második, Hósi halottak című részben Szerb Antalról, Sárközi Györgyről és Halász Gáborról olvashatunk remekbe szabott esszék, míg a harmadik, „Nem akarok zsidó lenni” című blokkban Szép Ernő emlékezete és Füst Milán kultúraölfogása kerül terítékre. Az utolsó, záró ciklus a Túlélők, emlék- és naplóról címűt kapta, ebben Kassák Lajosról, Tersánszky Józsi Jenőről, Nagy Lajosról, Márai Sándorról és háborús iszonyáról, Kovács Imréről, Darvas Józseféről, Illyés Gyuláról, Németh Lászlóról, a sokak által háborús bűnösnek tartott Szabó Lőrincről és

peréről, Déry Tiborról, Ottlik Géza és Vas István barátságáról, valamint Nemes Nagy Ágnesről olvashatunk. Ungvári Tamás népes számú rajongótáborra nem csalódik, ha e kötetet kézbe veszi: a szerzőtől megszokott szellemes, olvasmányos, alapos és gondolatébresztő mű született.

Kácsor Zsolt

Zamenhofra, az esperantó nyelv megalkotójára emlékezünk

A lengyel-balti térségben, a mi tágan értett Közép-Európánkban élt, egy egykor soknemzetiségű világban zsidóként. Ezért talált ki egy olyan nyelvet, amelyen mindannyian megérthetjük egymást. Mintha csak ezen múlta.

Bialystokban született, az egykori Lengyelország hűlt helyén, megtanult „von haus aus” jiddisül és oroszul, nyelvtanár apukája megismertette a némettel és a franciával, az utca megtanította lengyelül, az iskola latinul, görögül és héberül. Csak éppen angolul nem tudott igazán jól megtanulni, nem tudhatta, hogy épp ez lesz majd a világ közös nyelve, hogy ez lenne számára a legfontosabb: az általa kitalált esperantó sokincésén, nyelvtanán minden nyelve hatását érezni, csak épp az angolét nem.

A nyelvek és etnikumok (oroszek, németek, lengyelek, litvánok, tatárok, zsidók) kavargása és feszültségei már gyermekkorában nyomasztották. Kitalálta, hogy új, közös nyelvet ad az embereknek: azt gondolta, ha jobban értik egymás szavát, jobban megértik egymás bajait, szempontjait is. Azok közül a zsidók közül való volt, akik hittek a próféta jövendölésében, hogy eljön az idő, amikor a báránka együtt legel majd az oroslánal. Csak egyetlen nyelv kell hozzá, gondolta, egy közös nyelv, hogy ne legyenek többé háborúk, hogy mindenki szeressen mindenkit. Meghatóan naiv génius volt.

Már középiskolásként elkezdte kidolgozni, de egyszerűen túl sokat tudott hozzá: a nyelvtan elviselhetetlenül bonyolult lett. Ezt egyszerűsítette annyira később, hogy immár tényleg a lehető legkisebb erőfeszítéssel meg lehetett tanulni.

Nincs még húszéves, amikor megalkotja a nyelvet, amely hite szerint gyógyír jelent majd az emberiség minden bajára. Közben szemorvos lesz, így is segíteni akar: a szem a lélek tükre, és Zamenhof mindkettőnek orvosa. Amikor megjelenteti az új nyelvet, az esperantót leíró, bemutató könyvét, azt írja a fedlapra szerzői névnek: Doktoro Esperanto, vagyis Doktor Reménykedő, a Remény doktora. Első hívei nevezik el magát a nyelvet is reménynek, esperantonak.

A nyelv terjedni kezd, és ha valódi világnyelv nem is lesz belőle, máig élő nemzetközi mozgalommá válik, egy kontinenseken átívelő közössévküvessé jó emberek, a remény doktorai között, és a nyelvek immár komoly irodalma is van. Ezt Zamenhof doktor is fontosnak tartotta, ő fordította le például a héber Bibliát a nyelvre, amelyet alkotott.

Ő írta meg továbbá a jiddis nyelv első nyelvtanát, a jiddis nyelvű költészetéről is készített egy áttekintést, valamint közzétette vallásfilozófiai gondolatait is, amelyeket áldott emlékü misnai bölcseink legnagyobbika, Hillél ihletett. Zamenhof 1917-ben meghalt, és a világbéke a huszadik században, mi tagadás, elmaradt. Mindhárom gyermeke a holokauszt áldozatává esett, és eltűnt a föld színéről a soknyelvű, soknemzetiségű Közép-Európa is, amelynek zsinnes televényéből az esperantó kinőhetett. De azért mégsem teljesen hiába reménykedett a 157 éve született Zamenhof doktor.

Amit alkotott, az ma is folyton emlékeztet minket, hogy az utolsó szó sohasem a gyilkosoké. A most még rettegett birodalmak holnapra mind semmivé lesznek, mert egyedül az Ég királysága örök. Hiába volt naiv: ő tudta jól. Legyen áldott az emléke.

Majdanek és a többi tábor

Beszélgés egy főügyessel

A ma 77 éves, nyugdíjas államügyész, Wolfgang Weber képviselte a vádat a megszállt Lengyelország lublini/majdaneki koncentrációs és megsemmisítő táborának SS-tagjai ellen. Az eljárás 1975-től 1981-ig tartott, és a német szövetségi történelem legdrágább nemzetiszocialista pere volt.

A Spiegel riportere felteszi Webernek a kérdést, hogy nem túl későn ítélték-e el Oskar Gröninget háromszázézerszeres gyilkosságához való segítségnyújtásában. Az Auschwitzban szolgálatot teljesítő valamennyi egyszerű SS-tagot el lehetne ítélni, de vajon 70 évvel a Harmadik Birodalom összeomlása után van-e még értelme-e a bíróság előtti felelősségre vonásnak?

Weber helyesnek tartja a szövetségi ügyész döntését. El tudja képzelni, hogy negyven vagy ötven évvel ezelőtt hogyan reagált volna erre a nyilvánosság. Ma a legtöbb SS-tag már nincs az élők sorában, de akkoriban még éltek! Több ezer eljárásról lett volna szó, több száz bírót, ügyészt és rendőrt kellett volna bevonnani a tárgyalásokba. Éveken át eltartottak volna az ilyen nagy tömegek felett ítélkező peres eljárások. A németek ezt nem fogadták volna el – szögezi le határozottan Weber. Azért van erről szilárdan meggyőződve, mert már a Majdanek-eljárásról sem mondható éppen el, hogy helyeselték volna. Sokszor hallotta, hogy kifogásolták: „Mi értelme van ennek?”, „Mit lehet vámi tőle?”, „Hiszen már olyan régen volt!” A hangulat nem kedvezett ahhoz, hogy mindazokat felelősségre vonják, akik például a rendőrséggel gettókat számoltak fel.

Vegyük csak példának a Wehrmachtot! – javasolja Weber. Náluk az volt érvényes, hogy ők nem követtek el semmit. Egyszerűen nem hagyták, hogy megvádolják őket bűn elkövetésével! Ez természetesen nem volt igaz,

de ennek ellenére elfogadták érvnek.

A Majdanek-tárgyalás során 16 SS-tagot állítottak bíróság elé. Az újságíró felteszi a kérdést az egykori főügyésznek, hogy ő hányat vádolt volna meg. Weber válasza az, hogy több tucatot, vagy még annál is többet.

A tárgyalások folyamán be kellett bizonyítani a gyilkosságban való részvételt, ami rettenetesen nehéz feladat volt – magyarázza a volt főügyész. Sok áldozat nem tudta az SS-örök valódi nevét, legfeljebb a csúf- vagy becenevüket. Számos esetben nem emlékeztek már arra sem, hogy melyik SS-tag volt jelen bizonyos helyzetekben. A régi, 1969-es Szövetségi Bírósági Hivatal igazságszolgáltatása értelmében az elítéléshez ez szükséges lett volna. A mai döntés megkönnyíti ezt a dolgot, mert úgy szól, hogy volt egy „mesterterv”, amelynek alapján ki kellett volna irtani Európa zsidóságát, és mindazok a személyek, akik ebben a tervben valamilyen módon részt vettek, bűnösök voltak.

A volt ügyész arra is felhívja a figyelmet, hogy különbséget kell tenni a kizárólag megsemmisítő táborokként működő Sobibor, Chelmo, Treblinka és az olyan lágerek között, mint Auschwitz vagy Majdanek, amelyek egyúttal koncentrációs táborok is voltak. Sobiborban például kivétel nélkül mindenkit megölték. Majdanek viszont másképpen működött. Ennek megfelelően kellett az SS-tagokat is megítélni – fejti ki Weber. Volt például Majdanekben két „volksdeutsch” fiútestvér Romániából. Felajánlották nekik, hogy legyenek blokkfelü-

gyelők. Egy héten át figyelték, hogy mi lenne a dolguk, de aztán lemondtak a felajánlott posztról. Nem akarták verni és megkorbácsolni az embereket, visszakérték magukat a toronyörseghöz. Ilyen esetekben nem igazságos az automatikus elítélés – véli Weber.

A bírót és az ügyészeket kirendelték, néhányan fegyelmi büntetés miatt kerültek oda. Nem mondható éppen, hogy nagyon lelkesek lettek volna. De voltak elkötelezett kollégák is – emlékszik vissza az ügyész.

Annak ellenére, hogy a Szövetségi Bírói Hivatal döntése értelmében meg néhány SS-tag bíróság előtt fog felelni cselekedeteiért, összességében a holokauszt-tetteknek csak töredékét vonták eljárás alá – jelenti ki Weber.

Túlágosan hatalmas volt a feladat, a bűn mértéke pedig túlságosan nagy! Hiányzott az akarat ahhoz, hogy a legutolsó bűnösök mindenkit, aki vétkes volt, megbüntessenek. Az igazságszolgáltatás mindenkor a társadalom tükröképe – vonja le a tanulságot a volt államügyész.

Összeállította a Der Spiegel egyik decemberi számának cikke alapján:

Benyó Marianna

Emberi csontokat találtak Berlinben

Archeológusok Berlinben nagy mennyiségű emberi csontot ástak ki nem messze attól a helytől, ahol az intézet náci tudományos munkatársai Hitler Németországában a haláltábor áldozatainak azokat a testrészeit kutatták, amelyeket a szadista orvos, Josef Mengele küldött a fővárosba – közölték illetékesek.

Szakértők azóta vizsgálják ezeket a leleteket, hogy a Dahlem negyedben 2014-ben újtépítés közben néhány emberi csontot bukkantak a Freie Universität területén.

A földmunkálatok során számtalan eltört járomcsont, fog, csigolya és egyéb emberi maradvány került elő. Nemcsak felnőttek, hanem gyermekek csontjai is – közölte újságírókkal Susan Pollack régészprofesszor, a csoport vezetője.

A 2014-ben talált csontokat eddig még nem azonosították be, és az új leletekhez kutatókra van szükség – világított rá Joerg Haspel, a berlini emlékhely irodájának vezetője. – Ez új lehetőség arra, hogy megtudjuk a szokatlan lelet eredetét és az eltemetés körülményeit.

A szakemberek oszteológiai azonosítási módszerekkel próbálnak minél többet megtudni az emberi maradványokról. Így valószínűleg meg fogják állapítani a valamikori emberi lények korát, nemét és számát. Legkorábban az év végén kerülhet erre sor – mondta el Pollack.

Az egyetlen egyik kutatócsoportja, a város és a Max Planck Társaság az archeológiai munkálatok folyamán szoros kapcsolatot tart a Zsidók Németországi Központi Tanácsával és a Szinti és Roma Központi Tanáccsal.

Az év elején a Max Planck Társaság teljes körű vizsgálatot kért a gyűjteményről, miután felfedezték, hogy az archívumokban van emberi agyszekció is. A leletek a náci Németország eutanáziaprogramjának áldozataitól származnak, amelynek folyamán megölték a pszichiátriai betegeket és a mentális zavarokkal küzdő pácienseket.

Tudatában vagyunk annak, hogy ez a feladat igen nagy felelősséget ró ránk – jelentette ki Martin Stratmann, a Max Planck Társaság elnöke a jövőbeni archeológiai kutatásban való részvétel kapcsán.

(Human bones found near former Nazi research site in Berlin. Yahoo News, 2016. szeptember 2. 18.30)

Fordította: Benyó Marianna

APRÓ- HIRDETÉS

VEGYES

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

Üzemorvosi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITA-PHARM. Hétfő-szerda 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogorrógtítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdent.hu és www.mini-implantatum.hu

Tóthné Hívös Katalin fogtechnikai mester. Fogorvosok, hidak készítése, javítása soron kívül. Fogszabályozó, fogfehérítő. Fogászati háttér biztosított. Szolid árak. Mozgáskorlátozottakhoz házhöz megyünk. Hétfő-ig ügyelet. 1013 Bp., Krisztina krt. 51. fszt. 1. Déli pályaudvarhoz közel. 06-30-222-3016, 06-1-356-9372.

Sar-El önkéntes programunk tavasszal is folytatódik, gyere velünk te is segíteni! Csoport indul: március 5. Információ: Deutsch János, +36-20-233-8454, janos.deutsch76@freemail.hu, vagy az Izraeli Kulturális Intézetben minden kedden, 16-17 óra között.

Budapest központjában, több zsinagóga és nevezetesség közelében, olcsó szálláslehetőség! Már most gondoljon csoportos kirándulásra, összejövetelre, kikapcsolódásra, tanulmányútra! guruhotel@gmail.hu, +36-1-400-8278. Nézz meg kínálatunkat!

Történezsnek kutatják a bergensbeleni koncentrációs tábor történetét. Túlélőket, szemtanúkat vagy a leszármazottaknál lévő dokumentumokat keresünk! Huhák Heléna: huhak.helena@gmail.com, 06-30-819-1269.

Órajavítás, faliórák felújítása garanciával. Jung Péter, VII., Garay u. 45. 06-70-505-5620, www.jungoras.hu

HÁZASSÁG

Zsidó Társkövetítés, jelentkezés: blaga61@freemail.hu 06-70-330-5297.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 4800 Ft

Külföldre 6800 Ft/év

USA és Izrael: 7500 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUHB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsek: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk

intézkése a 06-(1)-767-8262-es

számon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

mondai Kft., www.mondai.hu

Felöl vezető: Nagy László

ISSN 0133-1353

Keresztény-Zsidó Teológiai Évkönyv 2016

Másfél évtizede minden esztendőben napvilágot lát a Keresztény-Zsidó Társaság egyre terjedelmesebb és tartalmában mind gazdagabb évkönyve. Az idei, immár 16. kötet sem okozott csalódást növekvő olvasótáborának, nívós tanulmányok, dokumentumok sorakoznak benne.

Benyik György debreceni teológiai professzor nyitja az ábécérendbe szedett sort a héber írásbeliség archeológiai dokumentumairól szóló írásával. Tórai források, történelmi események értelmezésével bizonyítja, hogy a zsidó történelem nem fikció. Jaap Doedens az Istenfiak kifejezés jelentésénél utal a nefilim nevű egykori óriásokra. (Őket Várkonyi Nándor művelődéstörténész is gyakran említette!) Fényes Balázs a napjainkban oly gyakran hallott kárpótlás jelentésváltozásait szemlélgette a szent iratokban. Fischl Vilmos, az Ökumenikus Tanács főtájkára a jelen problémáira keres megoldást, elsősorban az iszlám terrorizmusra. Felhívja a figyelmet az euro-iszlám és a gettó-iszlám különbségére, előbbivel lehetségesnek tartja az együttműködést. Fritz Beke Éva (Selye János Egyetem) felidézti Pap Gábor felvidéki ref. lelkésznek, a kiegyezés korabeli zsidóság nagy barátjának nemes alakját, akinek szavazata döntött az egyenjogúsítási vitában, de állást foglalt a tisztaeszlári rágalom idején is.

Haraszi György professzor a Magyar hadviselt zsidók aranyalbumának háttérét világította meg, sok számmal és adattal. Még Gömbös Gyula is elismerően szólt a behívott zsidó katonák viselkedéséről. Egyéni sorsok és egyes hőstettek leírása élénkíti írását. Említi, hogy sokan külföldről tértek haza a háború kitörésekor és mentek a frontra – kevesen tudják, hogy Rákosi Mátyás is. Háberman Zoltán professzor az izraeli vészorkaszak-émlékezést és -feloldozást köti össze az Új Kelet folyóirat sajtótörténetével, felsorolva a munkatársakat.

Heisler András, a Mazsihisz elnöke a legnagyobb közép-európai zsidó szervezet nevében méltatta Eötvös Károly érdemeit. Hidvégi Máté angol tanulmányt közölt Primo Levi olasz íróról, Kamarás István szociológiai kutatásainak eredményeit teszi közzé vallásosság és előítélet kapcsolatáról, táblázatokkal.

Karasszon István, a Károli Gáspár Egyetem tanára Józsué harcáról, illetve a rólu beszámoló ókori forrásokról írva felhívja figyelmünket néhány kérdésre, pl. hogy miért csak Közép-Palesztina ezek helyszíne, vagy miért nem épültek újjá Kánaán városai. Kormos Erik adventista részről az alexandriai zsidó retorika fontosságára figyelmeztet, saját maga által kidolgozott kutatási módszerrel.

Máté-Tóth András szegedi professzor a keresztény Európa megváltozásáról tudósít, amely már a legkevésbé tekinthető homogénnek. Abdul Fatah magyarországi muszlim hittanár tisztázza a manapság oly sokat hangoztatott dzsiháid kifejezés alapjelentését és formáit. Megtudjuk, hogy van szellemi dzsiháid is, sajnos mi inkább a fegyveres formát ismerjük, amellyel szintén foglalkozik. Oláh János, az ORZSE rektorhelyettese Liptószentmiklós 19. századi zsidó nagyjait sorolja fel, tanulmánya nemcsak helytörténeti, hiszen néhányan közülük kinőtték a felvidéki kisvárost, beírták nevüket a zsidó tudomány történetébe, pl. a Bacher család tagjai, vagy más téren szereztek hírnevet, mint Diner-Dénes József. Életrajzokból és lábjegyzetekből bontakozik ki ennek az ígéretes kornak a képe.

Ömer Almak török szerző a Gülen-

féle polgári mozgalmat ismerteti, amelyet hazájában üldöznek, pedig alkalmas lenne a régi oszmán di-csőség demokratikus formában történő megújítására. Róna Tamás, az alföldi régió vezető rabbija a halottmosdatás törvényeit magyarázza nagy tudással és részletességgel. Schöner Alfréd a galili Cipori város zsinagógájának csodálatos szépségű mozaikpadlóját elemzi művészeti és történeti szempontból, képeket is közölve, amelyeknek szépsége a Templom helyreállításába vetett reményt jeleníti meg vizuálisan.

Szentpétery Péter, az Evangélikus Hittudományi Egyetem tanára a világvallások helyzetét vizsgálja sok adattal, körbejárva a világhozoz fogalmát. Szécsi József teológus, a kötet szerkesztője a hellenisztikus zsidó érába tekint vissza, kiemelve a „fény” görög és zsidó értelmezéseit. Szigeti Jenő adventista professzor is ezt a témát folytatja a tanach alapján, egyaránt idézve zsolotárkból és Ehnaton himnuszából.

Tokics Imre Dániel könyvéről ír angolul, Török Csaba Józsué és Jézus között von párhuzamot katolikus szemszögből, több olvasatot idézve arról, hogy az előbbi az utóbbi előképe. Víz Péternek, a Krisztusi Szolidaritás Társaság hazai igazgatójának a könyvet lezáró munkája megrázó olvasmány. Alfabetikus sorrendben rögzíti az egyes országokban a keresztények ellen 2015-ben elkövetett jogsértéseket, amelyeket gyakorlatilag szinte kizárólag muszlimok követnek el, egyre fokozódó mértékben. Szörnyű, többnyire véres esetek töltik meg a kötet legterjedelmesebb írásának lapjait, pedig szükséztávan csak a tényekre szorítkozik.

Szerencsére a függelékben található dokumentumok, amelyek főleg Ferenc pápa nyilatkozatait tartalmazzák, derűlátóbban festik le a valálksózi kapcsolatokat.

A tájékozódást és a tudományos elmélyedést nagyban segíti az Évkönyv eddigi tartalmát ismertető szerzői és dokumentumbibliográfia.

A Keresztény-Zsidó Teológiai Évkönyv idén sem okozott csalódást olvasóinak!

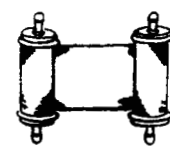
Róbert Péter

Hírek, események röviden

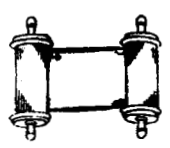
– 1%. Kérjük, segítse személyi jövedelemadója 1%-ával a már igen idős (85 év feletti) Jad Vasem-kitüntetetteket, akik 1944-ben életük kockázatásával mentettek meg zsidó üldözötteket. Előre is köszönjük. **Igaz Emberekért Alapítvány.** Adószámunk: 18040094-1-42.

– Az Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért kuratóriuma köszönetét fejezi ki mindazoknak, akik önkéntes segítőként vagy adományaikkal támogatják a 114 éves műemlék épület fenntartását, folyamatban lévő rekonstrukcióját. Kérjük, hogy legyenek 2017-ben is támogatóink, és a 2016. évi szja 1% kedvezményezettjeként az **Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért** munkáját támogassák, segítve Európa, hazánk, városunk legszébb neológ zsinagógájának az új generációk számára történő megőrzését, a jövő nemzedékeinek való fennmaradását, az ennek érdekében megvalósuló rekonstrukciót. Adószámunk: 18451621-2-06.

– **Herman Klub (1075 Bp., Síp u. 12.).** Február 28-án, kedden, 14 órától Heilig Gábor zeneszerző, szövegíró, előadóművész műsorával várjuk kedves vendégeinket.

IMÁIDÓK

Templomok	Péntek este Febr. 17.	Szombat reggel Febr. 18.	Péntek este Febr. 24.	Szombat reggel Febr. 25.
Hősök	17.00	9.30	17.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.00	10.00	18.00	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	17.30	9.30	17.30	9.30
Thököly út 83.	17.30	9.00	17.30	9.00
Hunyadi tér 3.	18.00	9.00	18.00	9.00
Bethlen tér 2.	17.30	9.30	17.30	9.30
Nagyfuvaros u. 4.	17.00	8.00	17.10	8.00
Scheiber S. u. 2.	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	17.00	8.00	17.50	8.00
Alma u. 2.	16.30	8.45	16.30	8.45
Kórház (Amerikai u. 53.)	15.30	7.30	15.30	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	18.00	9.00	18.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.00	9.00	18.00	9.00
Visegrádi u. 3.	17.00	9.00	17.00	9.00
Dessewffy u. 23.	17.00	9.00	17.00	9.00
Telki tér 22. (szefárd)	9.30			9.30
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.30		17.30	
Vidéken				
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	17.00		17.00	
Vác (Oberlander Endre tér 1.)	17.00		17.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	17.30	9.30	17.30	9.30
Debrecen (Pásti u. 4.)	17.00	8.00	17.00	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	17.00	8.00	17.00	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	16.45	8.00	16.50	8.00
Pécs (Füred u. 1.)	17.30	8.30	17.30	8.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	17.00		17.00	
Szombathely	17.00		17.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	17.00		17.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	17.00		17.00	
N A P T Á R				
Február 17. péntek	Svát 21.			Gyertyagyújtás: 4.52
Február 18. szombat	Svát 22.			Szombat kimenetele 5.59
Február 23. csütörtök	Svát 27.			Jom Kippur kátán
Február 24. péntek	Svát 28.			Gyertyagyújtás 5.03
Február 25. szombat	Svát 29.			Szombat kimenetele 6.09
Február 26-27. vasárnap-hétfő	Svát-Ádár	újhold		Sábbát skálím, Újholdhirdetés

Gyógyszertámogatás

A 2017. évben is igényelhető esetenkénti gyógyszer-támogatás szociálisan rászoruló zsidó betegek részére.

Az eseti támogatást az újonnan szükséges, az átlagosnál drágább gyógyszerek beszerzéséhez lehet igényelni, a rendelkezésre álló keret határain belül. Az igénylés levélben küldhető el egy adatlap kiállításával, mellékelve hozzá az orvosi igazolást a gyógyszer szükségességéről és az igazolást a havi jövedelemről.

Részletesebb tájékoztatás és adatlap levélben vagy telefonon kérhető:

Vértés István, 1072 Bp., Dob u. 38.

Telefon (esti órákban): 06-1-321-3497

Érdekl, hogy mi az a YoloCaust?

Egy izraeli művész elgondolkodtató projektje, annyit elárulunk.

Shahak Shapira izraeli illetőségű művész, aki megelőgelte, hogy a berlini holokauszt-émlékműnél nagyon sok fiatal nem úgy viselkedik, ahogy egy embernek elvileg illene viselkednie egy holokauszt-émlékhelyen: szelfizgetnek, pózolgatnak, zsonglőrökdönek(?), vagy éppen parcourmutatványokat adnak elő. Bár Shapira az oldal alján található FAQ-ban helyesen megjegyzi, hogy ezzel valószínűleg már nem zaklatják fel a holokauszt során elhunyt 6 millió embert, az élők körében azért biztosan tudnak felháborodást okozni.

Hogy megmutassa, micsoda kiáltó ellentétben állnak cselekedeteik a haláltáborok hangulatával, azzal a hangulattal, amelyre átadása lényegében egy holokauszt-émlékhely feladata lenne, fogta magát, és leszedett a Facebookról, Tinderről, Grinderről és

Instagramról olyan (létező) képeket és a hozzájuk tartozó aláírásokat, amelyek a berlini emlékműnél készültek, majd az egészet a második világháború korában készült képekkel társította. Elsőre nem esik le az embernek, hogy hol vannak azok a képek – aztán meglepődik. És elszomorodik. Ez a YoloCaust.

MAGÁNYOMOZÁS FELSŐFOKON!

***

KOBA

DETEKTÍVIRODA:

06-70-647-7766,

www.kobadetektiv.hu

Kutya jó világ Debrecenben

Snow-t, az alaskai malamutot, először a nyilvános chanukkai gyertyagyújtáson láttam. A feleségemmel jó barátságba került, szívesen vette a fényképezést. A napokban a gazdájával együtt nagy sztár lett az interneten, az újságokban és a televízióban. A dolog érdekessége, hogy a fiatal kutya tulajdonosa a meleg éghajlathoz tartozó izraeli diák, *Magal Deutsch*. A napokban a szlovák Tátrát élvezi a Deutsch család, a kutyának otthonos környezetben.

Alább internetes beszélgetésünket olvashatják, melyet angolról fordítottam.

– *Kedves Magal! Te és malamut kutyád, Snow, az újságokban és a televízióban a város izraeli sztárja lett. Milyen sztárnak lenni?*

– Múlt vasárnap elővettem az általam készített szánt, hogy kihasználjam a szép havat. A szokásos reggeli sétánkat most ezzel tettük meg. Közben a Hajdú Online fotósa lefényképezett minket és riportot csinált velünk. Jelenleg már 20 cikket és két televíziós felvételt tudhatunk magunkénak. Örültségek tünhet, hogy valaki saját készítésű szánját malamutjával huzatja Debrecenben az Egyetem sugárukon, de talán sikerül befolyásolni az embereket, hogy menjenek ki a kutyájukkal a szabadba, így vidámak lesznek, és örömmel fogja őket eltölteni ez a szórakoztató sport! Engem boldoggá tesz!

– *Tudom, hogy itt tanulsz az orvosi egyetemen. Hányadéves vagy?*

– Másodéves vagyok, idén februárban leszek 28 éves.

– *Hol élsz Izraelben?*

– Hod Hasharonban.

– *Miért pont városunkban tanulsz?*

– A debreceni egy jó nevű egyetem, igaz, nagyon nehéz a tanulás, de hosszú távon meghozza a gyümölcsét. A feleségemmel jobban is szeretjük a kisvárosi környezetet. Barnak, aki velem együtt van itt, fontos a környezet, szeretünk sétálni a Nagyerdőben.

– *Úgy tudom, vannak magyar gyökereid. Ez igaz? Beszélj magyarul?*

– A nagymamám és nagyapám az apám oldaláról magyar, elhagyták hazájukat a holokauszt után, Izraelbe vándoroltak. A nagyapám Jugoszláviában tanult az orvosi egyetemen. Amint látod, vannak magyar gyökereim, ott-hon hallottam magyar beszédet. Apám beszél magyarul, én is elég jól értem nyelveteket, egy kicsit beszélek is.

– *Hogy érzed magad Debrecenben, milyenek a benyomásaid?*

– Az izraeli diákok közössége nagyon szívélyes és családias. A várost is szeretem. Szeretnék többet megtudni az itteni zsidó közösségről, megismerni a múltját. Engem nagyon érdeklik a magyarországi zsidók történelme.

– *A kutyád hogy érzi itt magát? Hol jobb neki? Itt vagy Izraelben? Milyen elfoglaltságot igényel egy ilyen nagy kutya?*

– Azt hiszem, ez a kombináció a legjobb Snow-nak, aki még ifjú. Télen lehetősége van a tél örömeinek élvezésére, a hideg időjárás és a hó az ő világa. Mi is szeretjük a szabadtéri időtöltéseket, főleg az erdőben, mert nincs olyan sok zöldterület Izraelben. Természetesen a nyári szünetben megyünk haza Izraelbe, ott már várják a kutyabarátok. Ott is szeret futkározni, kerékpárral együtt futni, nagyon szórakoztató számunkra a tengerpart is.

– *Mi a mai napi programja a kutyának?*

– Legkevesebb 3-szor naponta kimegyünk a házból, legalább ezek közül az egyik minimum másfél óras séta. A legtöbb séta erőnléti, ahol valamilyen eszközzel hozzám kapcsolódik, és ő húz engem. Alapötletből adódóan szeret húzni valamit, pl. a kerékpárokat. Sok trükkös „gyakorlata” is van, amit élvez. Szeret új dolgokat tanulni.

– *Mit csinál a kutya, ha az egyetemen vagy?*

– Együtt élek a feleségemmel, napközben ő viseli gondját. Nagyon jó stressz- és fáradtságoldó nekünk ez a családtag.

– *A malamutok mennyire elterjedtek Izraelben?*

– Nem annyira. Izraelben van egy klubjuk a malamuttulajdonosoknak. Mi nagyon komolyan figyelünk arra, hogy senki ne vásároljon feleltlenül ilyen fajtát, és arra, hogy elkerüljék az olyan keresztezéseket, melyek nem tiszta utódokhoz vezethetnek.

– *Köszönöm szépen a beszélgetést. Látom, hogy kutya jó világ van nálatok!*

dzsh.hu / Kreisler Gábor nyomán

Nem mi írjuk, rólunk írják

A zsidó szülők imádják a gyerekeiket! A szeretet, amellyel a csemetéiket nevelik, határtalan. Egyetlen nemzet sem rendelkezik ilyen magas szintű gyerekevelési kultúrával, mint amilyen a zsidóké.

Természetesen a pszichológusok ezekben a módszerekben is találnának hátrányokat, bár mindenképp a javukra szól, hogy a zsidó gyerekek sosem szűkölködnek a család szeretetében és figyelmében – írja a **filantropikum**.

1. Sosem értékeld alul a gyereked! Egy zsidó anyuka nem mondja azt a gyerekének, hogy rossz. Ő inkább így dorgálna meg: „egy ilyen jó gyerek, mint te, hogy tudott ekkora csínytet tenni?” A gyerekek nincsenek hiányosságai, és nem is szabad lennie – ez vezérli a zsidó szülőket a gyerekevelésben, és bár lehet, hogy ő tud róluk, sosem teszi nyilvánvalóvá azokat.

2. Biztosíts a gyerekeknek egészséges szabadságot! A zsidó gyerekevelés két ellentétes pillérről épül: a gyerek szabadságára és a szigorú szabályokra. A zsidó szülők nem fognak kiakadni amiatt, hogy a gyerek a drága parfümöt a macskára önti vagy összefirkálja a falat az anyuka legdrágább rúzsával. Ők inkább abból csinálnak perpatvart, ha a kicsik pimaszkodnak és szemtelenkednek a náluknál idősebbekkel.

3. Dicsérd meg a gyereket, bármilyen alkalomból! Egy anya mindig büszke a gyerekére. A dicséret pedig már a léte első napján elkezdődik. A zsidó anya a legapróbb sikerekre is felfigyel, és szétkürtöli a családban, ha a csemetéje krikzkrakszott egy pálcikaembert a papírra vagy kiejtett egy új szótagot. A lényeg: a gyerekeknek tudnia kell, hogy ügyes. Ez ösztönzi őt a további jóra.

4. A szülő felelős a gyereke viselkedéséért! A zsidó szülők szentül hiszik, hogy minden véletlenül kiejtett szó és minden meggondolatlan cselekedet a gyerek előtt visszafordíthatatlan következményekkel járhat. Éppen ezért a szülő kiváló példakép a gyerek számára, és maximálisan felelős a tetteiért.

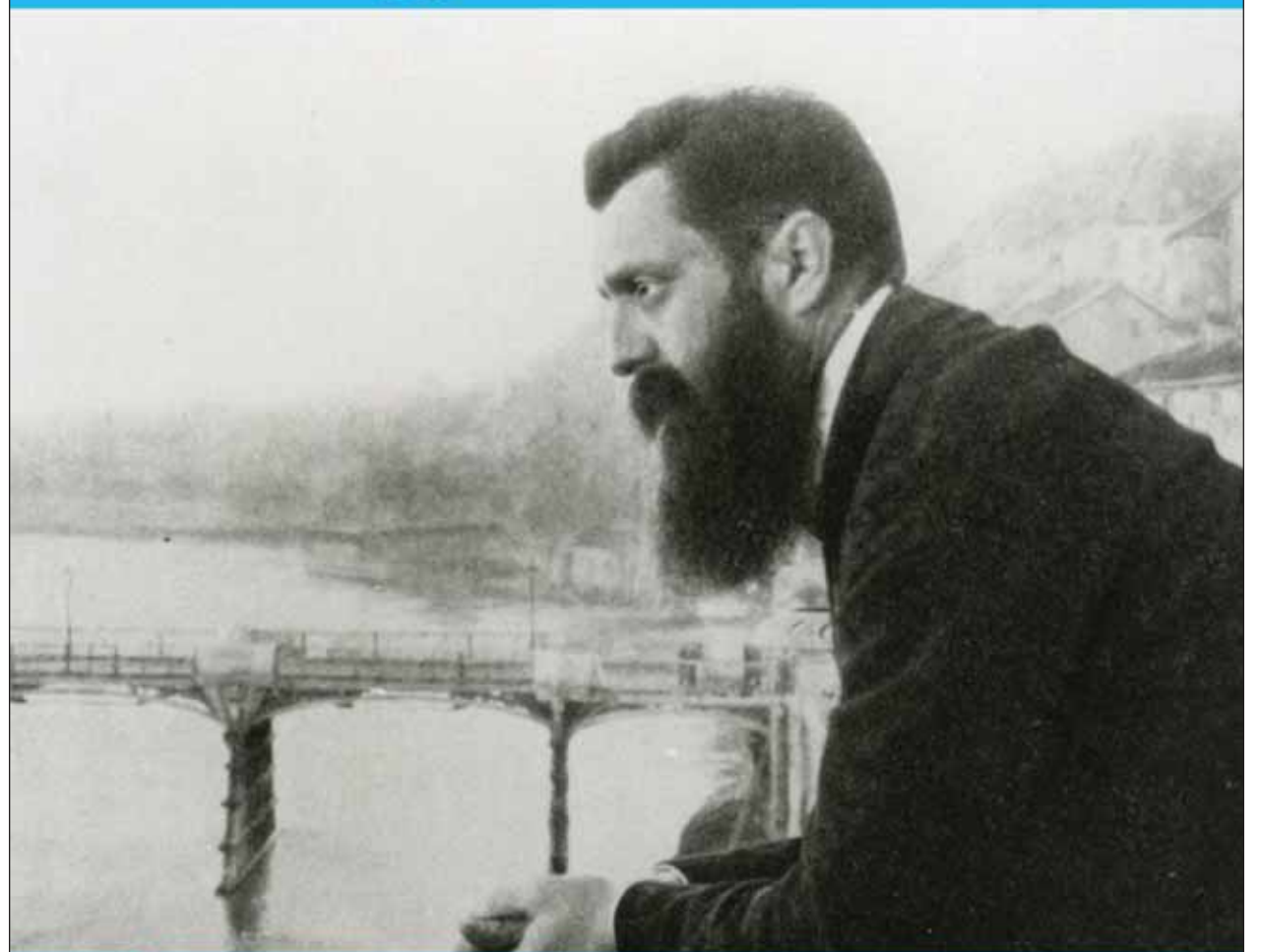

5. A kölcsönös szeretet és tisztelet a gyermek pszichés egészségének kulcsa. A zsidó hagyományok szerint a család alapja a férj és a feleség – az apa és az anya. Ezért már kiskoruktól fogva arra nevelik a gyereket, hogy az apa elsősorban az anyára figyel és fordítva. Ha a gyerek látja, hogy a szülők szeretik és tisztelik egymást, biztonságban érzi magát. Az ilyen viselkedés pedig példaértékű a gyerek számára, amit ő is továbbvisz a saját családjába.

6. Tanulj meg szülőnek lenni! A szülői mesterség addig tanulható, míg az első gyerek megszületik. A lány amikor férjhez megy, már készen áll az anyaságra. A legfontosabb karrier számára a ház és a család. Ha startból úgy állsz hozzá a gyerekvállaláshoz, mint teherhez, az olyan is lesz. Izraelben például iskolákban tanítják az apaságot és anyaságot, hogy sikeres, boldog gyerekek kerüljenek ki a családokból.

7. Tanítsd meg a gyereket arra, hogy jól ossza be az idejét. A zsidó gyerekeknek fogalmuk sincs, mit jelent a lustalkodás vagy az unatkozás. Már kiskoruk óta ahhoz szoktatják őket, hogy elfoglaltak legyenek. Ez számukra a legeredményesebb életforma.

Herzl Tivadar örökül hagyta nekünk....

Biztosítani akarjuk a zsidó nép és Izrael Állam létének folytonosságát.

Az Ön öröksége is hozzájárulhat e célhoz.

Keren Hayesod - United Israel Appeal,

a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

SPÁNN GÁBOR

Zoo

Többször kijelentettem és leírtam, hogy kereskedelmi tévék engem már semmilyen másorral nem tudnak meglepni. Ezt most ünnepélyesen visszavonom. Az elmúlt hétvégén az egyik piacvezető kereskedelmi tévé híradója izgalmasan indult. Már a kedvcsináló előzetesben beadtak egy képsort a következő szöveggel: magas rangú azeri vendég a budapesti állatkertben. Ennyit látva elhatároztam, hogy adás után azonnal felhívom feleségem izraeli barátját, aki Budapesten vendégeskedik két kiskorú unokájával. A hölgy bennünket ostromol, adnánk tippet, hova vigye a 10 éves ikerlányokat, ami tipikus budapesti program, és nem okoz nyelvi nehézséget. Aztán jött a riport. Ebből kiderült, hogy az azeri elnök egyik fia érkezett feleségével Budapestre, és mivel a magas rangú látogató nem csak elnök-várományos, de biológus is, kivitték egy látogatásra az állatkertbe.

A riportert túlfűtött hangon ecsetelte, hogy az elől-hátul doktor mennyire rácsodálkozott a tehénre, és ekkor mutattak egy kommersz tehenet. Még inkább esemény volt számára szembesülni a mangalicával. Itt elmondták, hogy a mangalica sehogy sem akart kijönni az óljából, hiába csalogatták. Úgy látszik, a tehénnel ellentétben ő már látott azeri pártitűkért. A több mint 3 perces riportban látni lehetett, hogy a vendég gondosan jegyzetel ennyi szenzáció láttán. Zoológiai ismereteim hiányosak, így nem tudom, hogy Azerbajdzsánban él-e egyáltalán tehen vagy sertés, mindenesetre az elnöki sarj elég döbbenetnek tűnt a látukon.

A riport végén egy fél mondatban elhangzott, hogy aznap sűrű programja lesz az uralkodó ivadéknak, még találkozik magyar politikusokkal is. Ezt már nem mutatták, gondolom, azért, mert magyar politikusokat az elnök sarja már látott a hazai állatkertben...

Tőlünk megtudhatja hogyan

E-mail: legacy@kh-uia.org.il

Telefax: +972-4-6263636

Mobil: +36-30-7154136

